

De republica Germaniae, seu imperio constituendo

<https://hdl.handle.net/1874/9512>

2

DE REPVBLI-
CA GERMANIÆ, SEV
IMPERIO CONSTI-
TVENDO.

IVLIVS PFLVG EPISCOPVS

Numburgensis ad Germanos.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Gulielmi Siluij, Regij Typographi
ANNO 1563.

PRIVILEGII TENOR.

LITTERIS Regijs cautū est ne quis librum hunc, cui
titulus est De Repub. Germania seu Imperio constituē-
do auctore Iulio, Episcopo Numburgensi, præter Guliel. Sil-
uium sue Maiest. Typographum intra annos sex proximos, in
omnibus hisce sue Maiest. ditionibus vlllo modo excudere, aut
alibi excusum distrahere audeat, qui secus fecerit, plectetur ex
tenore Privilegij dati Bruxellæ 23. Iunij, 1562.

ANNO 1562

Gulielm. Silvij Typographi

ANNO 1562

AD GERMANOS.

Vim animaduertam, Principes populique Germani, Rempublicam nationis nostræ hoc tempore suo grauius laborare, incredibile est, quanta animi sollicitudine afficiar. Quando enim maiores nostri hanc nobis satis beatam reliquerunt, si ea fortè consideret, statuere non facile possem, vtrum id miserius futurum esset nobis, an verò turpius; cum præsertim nullum illius malū a nobis seiunctum esse possit, & talis se offerat occasio hoc tempore, vt Respublica eadē nostra non solum conseruari, sed etiam ornari facile possit. Quo minus committendum puto, vt hanc non complectamur animis omnes, nec in eam, quantum pro sua quisq; nostrum virili parte potest, cōferamus. Quod vero ad me attinet, etsi tenue est, quod possum ego, tamen ne desim meo erga Germaniam nostram qualicumque officio, quæ mihi de huius commodis ornamentisque omnibus cogitanti in mentem veniunt, explicare conabor; vt si fortè euentus bonus voluntati meæ atque consilio respōderit, res nostræ secundę non minus me delectent, quàm aduersæ hoc tempore cruciant: sin minus, hæc tamen vox meę perpetuæ erga patriā voluntatis testis esse possit. Ac quia operā dare debemus omnes, qui caritate patriæ mouemur, vt status eius sit longe optimus: præclare agitur nobiscum, quòd maiores nostri Rempub. nostram tam bene constituerunt, vt

nunc non de noua huius forma inducenda, sed de veteri vel retinenda, vel recuperanda consilium nos inire oporteat. Itaque primo ostendam, vt illa e calamitoso quodam statu suo in eum, qui plane beatus esset, fuerit translata, cum Imperium eius initio constitueretur; deinde labes, quas postea ita contraxit, vt a beato illo statu in calamitosum recideret, monstrabo. Postremò qua via & ratione non solum restitui ea in locum, vnde decidit, bonum, sed etiam excoli atq; amplificari possit, docebo. Attendite igitur Principes populiq; Germani, & id tribuite mihi, vt si non inutilia dixerò, ea ne repudietis. Atque vt, quæ de statu Reipub. nostræ primo loco dicenda sunt, afferam, constat Rempublicam omnem sic institui, vt vel vnus summæ eius præsit; vel optimates aliquot paricum potestate; vel penes populum sit eiusdem regendæ potestas. Etsi autem postrema hæc forma in ciuitates & populos nō ita magnos vtiliter cadere potest, magnis tamen gentibus atque nationibus non est satis accommodata. In quibus nisi existant Magistratus, qui multitudini nobilitate atque opibus antecellant, hæc ægre in officio contineri potest. Quare cum initio homines cœtus inter se celebrare cœpissent, inuenta est Regum potestas, eaque talis, vt singuli singulis populis cum imperio præessent, ius dicerent, tuerentur bonos, & sceleratos coercerent. Quod ad eas, quæ constitutæ fuerant, hominum societates tuendas cum primis aptum esse videbatur.

tur. Et quanquam forma hæc Reipublicæ quod ad similitudinem procurationis eius, qua Deus vnus vniuersum hoc quod cernimus moderatur, proxime accederet, fuit omnium optima: inductus est tamen postea Optimatū status; cum nec vnus, nec multi, sed pauci, ijquæ dignitate & potestate inter se pares, singulas Respub. gererent. Atque hoc genus etsi per se bonum, & ciuitatibus liberis vtile semper fuit, tamen nec ipsum gentibus maioribus æque ac Regia potestas conducere potuit. Nam vnus in Republica Princeps, qui potestate sua aliorum omnium potestatem complectitur, nec vllum habet summi honoris socium, concordem, quietū atque beatum Reipub. statum facilius, quàm Optimatum procuratio retinere potest. Quippe cum vsu veniat, vt inter eos, qui pari sunt cum potestate, facile nascatur similitates, e similitatibus factiones, e factionibus autem motus graues atque rebus publicis perniciosi. Cuius quidem rei documentum statuerunt Græci eo tempore, cum & sapientiæ, & eloquentiæ, & rei militaris gloria florere maxime. Nam cum ciuitates horum singulæ suos haberent Magistratus, qui pari cum potestate forent: & tamen quidam eorundem, vt fit, summam rerum appetere, & alijs Græcis imperare cuperent: extiterunt sæpe in natione eorum bella intestina, & ipsi patriam suam ijs armis, quibus defendere debebant, miserandum in modū dilacerauerunt; cum modò Athenienses & Megarenses, modò Athenienses &

Lacedæmonij, modò Lacedæmonij atq; Thebani inter se bella infestis animis gererēt, & seipfos ita conficerēt, vt fracti tandem atq; debilitati in Macedonum potestatem concederent, & dura seruitute opprimerentur. Quo tempore visum fuit Græcis ad Rempub. nationis suæ bene administrandam hoc vnum deesse, quòd eadem non vnus imperio vniuersa contineretur. Et quanquam Romanorum Respublica, cum post Reges exactos ab Optimatibus regeretur, & creuit mirabiliter & effloruit: id tamen, cū illi intra mœnia vnus vrbis concluderētur, nec horū quisq; tam diu magistratum suū gereret vt Rempub. premere grauius posset, fuit aliquanto facilius, quàm si locorū interuallo disiuncti alij alijs ciuitatibus, aut populis præessent. Sit igitur positum hoc atque fixū, quod ratio summa atq; ipse rerum euentus declarat, gentibus magnis atq; nationibus eam Reipub. formam, quæ vnum habet Principem, longe aptissimam esse atque vtilissimam. Nunc verò, vt hæc ad rem, de qua hoc loco agimus, cõferantur, sic habetote, Rempub. nationis nostræ primò multos Principes atq; Reges, qui pari essent cum potestate habuisse: sed postea quàm Imperium eius cõstitutum fuit, vni Imperatori procurationem huius summã creditam fuisse atq; commissam. Et quanquam ex ijs, quæ iam diximus, perspicuum est vter Reipub. status prior ne ille, an posterior per se melior fuerit, & publicis huius rationibus vtilior, tamen non puto alienū esse ab instituto nostro, si de eo ipso paulo accuratius, explicatiúsque

tiúsque egero. Constat e veteri annaliú memoria ma-
 iores nostros fidei, constátix & fortitudinis gloria sem-
 per floruisse: verùm tamen cum nec dum in vnú quasi
 corpus coaluissent, non modò non Imperium consti-
 tuere potuisse sibi, sed nec sua, vt oportebat, tutatos
 fuisse atq; conseruasse. Nam cum qui præessent Reges
 singulis populis pari cum potestate imperarét, nec le-
 gibus, nec iure æquabili inter se iungerentur, in com-
 mune consuluerunt minime: sed potius horú quisq;
 ad priuata commoda sua omnia retulit. Quin ijdem
 ob caussas nescio quas & iniurias, quas Reipublice do-
 nare potius, quàm cum huius damno persequi debe-
 bant, bellis inter se grauibus sæpe conflictati fuerunt.
 Hinc peruersus ille mos, vt & patriam suam vexarent,
 & agros quisq; vicinorum, si posset, popularetur, nec
 sociorum armis, in quibus nullum præsidium sibi po-
 situm esset, sed vasta potius solitudine sua munire vel-
 let; eaque non satis tuta esse arbitraretur, nisi a regno
 suo vicinorú possessiones quàm longissime dimouif-
 set. Quanquã autem nationis nostræ Respub. in hunc
 statum malum atque prauum inciderat, tamen forti-
 tudo maiorum nostrorum atque rei militaris gloria
 exteras gentes terruit, ne eos armis facillè lacefferent.
 Et Romani ipsi non antè, quàm Asiæ, Africæ, atq; toti
 fere Europæ imperarent, eis bellum intulerunt. Sed
 tamen cum cernerent, maiores nostros in factiones
 distractos esse, arte magis atq; callida consiliorum ra-
 tione, quàm vi & armis ipsos debilitare atque oppri-
 mere

mere studuerūt. Vt enim Philippus Macedonum Rex
 simultates atque inimicitias ciuitatum Græciæ olim
 aluit, easquē ita commisit inter se, vt suis ipsæ armis
 frangerentur: ita Romani materiam seditionibus, atq;
 intestinis bellis maiorum nostrorum subiecerunt, vt
 gens bellicosa suis ipsa viribus conficeretur. Non du-
 bitarat Germanicus eo tempore, quo Tyberius Ro-
 mæ imperabat, Cattis atque Cheruscis strennuis atq;
 fortibus Germaniæ populis bellum inferre. Et quan-
 quam cum his prælia quædam fecerat secunda, tamen
 cum Ariminus, qui cōtra illum arma tulerat, inuictō
 animo bellum ita semper redintegraret, vt lacesitus
 esse potius quàm victus videretur, & clades illa fune-
 sta, quam Quinctilius Varus ab eodem Ariminio acce-
 perat, in memoria atq; sensibus Romanorū adhuc hæ-
 reret: eam consilij rationē iniuit Tyberius, vt Germa-
 nicus ab armis discederet, & relinqueret locū maiori-
 bus nostris cōfliccandi inter se, vt tandē debilitati mal-
 lent in Romanorū, quorū ope indigerent, potestatem
 concedere vltro, quàm vicinorū iniurias ferre. Neque
 vero Imperatorem hæc spes sua fefellit. Nam inuentus
 est non ita multo post Maroboduus Sueuorum rex,
 qui vt Romanis rem gratam faceret, Ariminio, qui
 Cheruscōs atque Longobardos ducebat, bellum in-
 ferret. Quo confecto Drusus Catualdam germanū po-
 tētē sane hominem excitauit, vt in Maroboduū ob
 iniuriā, quam ab eo se accepisse arbitrabatur, impetū
 faceret. Ac cum hic ab hoste illo suo victus & regno
 pulsus

pulsus foret, fecit Tyberius vt Rauennam migraret, & homo magnus ac nobilis a Sueuis suis diuulsus in hoc perpetuo quasi exilio reliquum ætatis suæ cõsumeret. Verum cum postea Marobodui factio Catualdam ditione, quam habuerat, vicissim exuisset, fuit hic quidẽ a Romanis in Galliam Narbonensem missus, & quodam modo relegatus. Atq; ita Principes ambo erepti fuerunt Germaniæ, vt quanto plus præsidij in vtriusq; consilio atque potentia nationi huic nostræ positum esse videbatur, tanto magis vires eiusdem extenuarentur. Secuta sunt deinceps ea, quæ Tyberius præuiderat: vt cum maiores nostri intestinis motibus multũ sanguinis ciuilibus haussissent, seq; attriussent ipsos, magna ad imperium Romanũ accessio fieret; & populi quidam Germaniæ non inuiti in Romanorũ potestatem veniret, vt horũ præsidio cõtra vicinos infestos munitur. Et quanquam postea eorũdem virtute magna sæpe ac periculosa bella feliciter confecta fuerunt: tamen ea fuit ipsorũ cõdicio, vt, cũ maximas res sub alienis auspicijs gererent, sibi tamen atq; patriæ cõmuni nullum honoris atq; dignitatis splendorem acquirerent; acquirerent dico? immo quanto magis opes alienas, easq; libertati suæ infestas, firmarent, tanto plus detrimenti patria nostra caperet, eiũsq; libertas magis labefactaretur. Cum præsertim arma, quibus gloriose vti possent pro arbitrato eorum in quorum potestate erant, non solũ contra exteras gẽtes, sed etiam contra Germanos qui libertatem suã defendebant, ferrẽt,

B atque

atque adeo patriam ipsam oppugnarent. Sed quorsum hæc? Vt intelligi possit, qualis fuerit Germaniæ nostræ status eo tempore, cum non vnus, sed paucorum imperio regeretur. Cuius calamitas documentum dedit, quàm illa Optimatū potestas, aut paucorum dominatio per se non utilis fuerit nationi nostræ, vel ad libertatem retinendam, vel ad opes augendas, vel ad gloriam, & verum decus pariendum. Quippe cū gens præpotens, & ad imperium Orbis terræ nata ipsa sibi plus damni, quàm cōmodi attulerit, quoad ei nec virtus, nec rei militaris ars, sed ea imperij forma, qua omnes illius vires contraherentur in vnum atque iungerentur, & illa beata animorū cōsensus deesset. Ac Germania quidem nostra, cum semel oppressa esset, non ante respirare potuit, quàm imperium Romanum sua magnitudine, ac quasi mole laborans ruere inciperet. Quo tempore maiores nostri non solū in pristinam libertatē se vindicarunt, sed irruerunt etiam in exteras Romanorū Prouincias, easq; vi & armis in suā potestatem redegerunt. Et quanquam tū virtus eorū magis, quàm ante, eluxit, tamē eam vim nō habuit, vt patriæ solidos, quos debebat, fructus ferret. Neq; enim id quæsierunt milites nostri, eorūq; Duces vt quas cepissent ciuitates, & populos gentesq; vicissent, adijcerent Imperio patriæ, quod nec dū cōstitutū erat, sed vt illam intestinis factionibus dissipatam fugerent, & in exteras Prouincias Romanorū tanquā in colonias migrarent; nec amplius de patriæ, sed earū potius regionum,

gionum, in quibus confedissent, commodis ornamentisque cogitarent. Hinc regna illa Europæ, quæ maiores nostri constituerunt; Galliæ Franci, Hispaniæ Gothi, Britanniæ Saxones, & Galliæ Cisalpinæ Longobardi. Prætereo hîc prudēs Sueuos, Vandalos, & Burgundiones, qui simul ac pedes suos e finibus patriæ nostræ extulerant, maximas res gesserunt. Sed hos omnes peregrinæ sedes, in quas migrarant, ita delectarunt, vt eas ipsas patriæ, in qua geniti erant, anteponeret. Cum tales essent maiorum nostrorum sensus atq; volûtates, etsi quascunq; Orbis terrę regiones peragrarent, in eis vestigia excellentis cuiusdam virtutis impressa relinquerent: id tamen parũ vtilitatis Germaniæ nostrę attulit, nec ea ante, quàm in vnũ plane coiret & in vnus potestate esset, efflorescere, & veram dignitatem cõsequi potuit. Quo melius de hac patria nostra meritus fuit Carolus ille Magnus, cũ Saxonũ populos potētes & plane bellicosos diuturno bello domuit; non vt dederentur, sed vt cũ alijs potius Germanię populis coniungeretur. Quod postea quàm feliciter sane euenit, statuere nequeo, vtrũ id victis, an victori maiorẽ vtilitatẽ attulerit. Nã hoc pulcerrimũ post homines natos factũ nõ minus salutare fuit Saxonibus atq; Germanię cunctę, quàm Carolo Imperatori gloriosum; cũ præsertim Princeps hic optimus Saxones alijs Germaniæ nostrę populis ita adiunxisset, vt nõ solùm de Republica, sed etiam de religione Dei immortalis idem, quod hi, sentirent. Quo tempore cum ita natio nostra in vnum

coaluisset, vt & vnus imperio pareret vniuersa, & vnus
 Deum atque Dominum Iesum Christum veneraretur: tanto magis omni bonorum genere aucta fuit,
 quanto minus sub dominatione paucorum, eaque factiosa crescere potuerat. Nam eo tempore a moribus
 horridioribus ad eam mansuetudinem traducti fuerunt maiores nostri, vt legibus & iure æquabili viuerent
 libenter: nec patriam, vt antè, intestinis bellis dilacerarent, eique vastitatem inferrent, sed iuuarent
 potius quibuscunque rebus possent, atque tuerentur: nec solitudine delectarentur amplius, sed cœtibus
 hominum iure sociatorum, nihilque eorum, quæ ad Rempub. ornandâ pertinere videbantur, præmitterent.
 Itaque vbi antè fuerant saltus ferarû congregati sunt maiores nostri, & cœtus inter se celebrare cœperunt;
 vbi delubra Idolorum atq; Dæmonû fuerant, templa, sedes atq; collegia Sacerdotû, qui nomen Dei
 vera cum pietate inuocarent, & pro vniuersâ Ecclesia supplicarent, Sacris operarètur, & gregem Domini
 salubriter pascere, construxerunt. Vbi denique solitudines vastæ fuerant, cœnobia religiosorum atque
 Sanctorum hominum, qui quanto longius se a spinis huius mundi dimouissent, tanto diligentius
 Scripturas sacras euoluerent, & in res diuinas incumberent, constituerunt. Breuiter talis eo tẽpore
 Germaniæ nostræ status collocatus fuit, vt in ea vigeret concordia, vigeret iustitia, vigeret pietas
 & religio vera; & qui summæ rerum præset vnus, tanta cum potestate esset,

effet, vt statum illum Reipub. beatum conseruare, & seditiosos atque hostes patriæ coërcere facillè posset. Quare cum Respub. patriæ nostræ tam bene constituta esset, & vinculis illis optimis contineretur, non potuit non mirabiles sui amores excitare; nec inuenti sunt amplius populi Germaniæ nostræ, qui vt antè desererent hanc, & peregrinas sedes quærerēt; nec vtri alteros opprimerent, sed vtri de patria communi melius mererentur, inter se magna cum gloria certauerunt. Et cum maiores nostri virtutes tantas cum fortitudine, cuius gloria semper floruerant, coniunxissent, patriam non solum singulari animorum consensione defenderunt, sed etiam, quibuscunque rebus possent, ornauerunt, & ipsi in oculis omnium gentium viuere cœperunt.

Iam verò etsi Carolus ille Magnus Imperiū, quod virtus Romanorum in Occidente constituerat, recuperauit, id quæ non sine magno & Francorum & maiorum nostrorum honore, & ei vt Germano ob præclara in Rempub. merita diadema Imperatoriū sollemni ritu impositum fuit; tamen cum liberi eius atque posterii Imperium hoc tãquam hereditatem paternã adirent, Gallia, quam ijdem incolebant, ita sibi idem Imperium vindicauit, vt possessione eius maiores nostros excludere conaretur. Sed cum post Arnulphum, qui magnum dedecus in gētem Carolinam intulerat, Imperium iterum labasceret, ab eóq; deficerent Pro-

dium sibi positum esse amplius sentirent; & Hunorū, qui erant infestissimi nominis Christiani hostes, opes indies magis ac magis crescerent; & tantæ essent, vt Germania etiã ipsam in periculū adducere viderentur: extitit Henricus Saxo, quem principem Aucupem maiores nostri appellarunt, cuius tanta, tamque excellens fuit virtus, vt non solum Germanorum, sed etiam, eorum qui in Gallia domicilium habebant, Francorum oculi in eum essent coniecti; idemque & lenire desiderium, quod sui reliquerant, superiores illi Carolini optimi principes: & damna, quæ post illos Imperium fecerat, sarcire posse videretur. Itaque cum maiores nostri summam rerum suarum ei commissent, easdem ita ille administravit, vt Principes nationis nostræ certos ad officium reuocaret; & robustissimas copias Hunorum, qui infestis signis & armis Saxonix bellum intulerant, ad Merseburgum prælio vinceret. Ex his quasi fontibus cum ille ad bonam omnium Christianarum gentium existimationem profluxisset, dignitas Imperatoria ad eum singulari earundem consensu delata fuit. Sed cum pro ea, quam e Spiritu sancto hauserat, modestia honorem amplissimum minime appeteret, nec alium e meritis erga Rempub. suis fructum repeteret, quàm vt publicis rationibus bene consuleretur: contentus eo, in quo collocatus erat, dignitatis gradu, in altiorem illum ascendere noluit. E quo factò eius incredibile est, quantum Christianæ virtutis eluxerit: &

gloria

gloria eius, quæ ipsum quasi fugientem persequi visa fuit, quantum aucta cumulataque fuerit. Huius filius Otho princeps summa virtute, & talis plane, vt eum Deus ad Imperium Orbis terræ recuperandum genuisse videretur, cum patri de Germania nostra optime merito successisset: certe quam Rempublicâ nostram ab eo bene constitutam atq; pacatam acceperat, non solùm conseruauit, sed etiam auxit atq; mirabiliter ornauit. Qui cum Belgas proelio victos atque fusos in potestate suâ redeuisset, atq; imperio suo Boislaum Bohemorum principem, & populû eius fortem atq; bellicosum adiûxisset: & maximas Hunorû, qui eo tempore videbantur perhorrescēda esse bellorum fulmina, copias deleuisset: certe virtus huius in illustri quasi loco sita non potuit alijs gētibus obscura esse. Ac cum idem omnes ætatis suæ Reges & fortitudine, & rerum gestarû gloria superasset, nec haberet quo cū certaret amplius, seipsum tãdem superare non dubitauit. Quippe qui in maximis victorijs atq; triûphis pro ea, quâ Deus ipsi inferuerat, caritate ita moderatus fuit cupiditates suas, vt neminẽ læderet, ius suû cuiq; tribueret; & liberare eos, qui seruitute premerentur, quã vllis durior esse mallet. Nouerat enim ita armis suis vti, vt frãgeret supbos, oppressos subleuaret; & de omnib⁹, quoad eius facere posset, bene mereretur. Nã vbi Hugo vir nobilis atq; affinis eius, cuius magnę in Gallia opes erãt, contra Ludouicum Regem, cuius in potestate esse debebat, arma nefaria cepisset: tamen

Otho

Otho noster, e cuius regni illius res suas amplificare posset, maiorem officij quàm vtilitatis suæ rationem habuit. Nam exercitum quem compararat, satis magnum in Galliam duxit, tulit auxilium Regi; & Hugonem principis sui dicto audientem esse coëgit. Ac cum Berengarius & Græci Italiam vexarent, & ei nationi, quæ olim Orbi terræ ius dixisset, leges duriores imponerent: Romani perspecta Othonis atque maiorū nostrorum virtute, vt seruitute turpi liberarentur, fidem optimi huius Principis implorauerunt. Qui cum se non sibi solùm, sed etiam patriæ, nec sibi & patriæ tantùm, sed vniuersis gentibus, quæ ope sua indigerent, natum esse arbitraretur, Italiæ subuenit; Græcos in Calabria & Apulia profligauit; Berengarium autē insolentem compressit ac cepit; easque res in illo Orbis terræ quasi theatro gessit, vt omnium gētium animos in se conuerteret; nec facilè statuas, vtrum hic maiorem fortitudinis suæ, an iustitiæ atq; benignitatis fructum ceperit. Certe Itali cum beneficio ipsius ad spē pristinæ libertatis reuixissent, hunc ipsum tanquam vnum aliquem e cælo delapsum, qui rebus suis atque Christianorum omnium afflictis atque laborantibus succurreret, intuiti fuerunt atque obseruauerunt. Et quia maiorum nostrorum virtus illis ita affulserat, vt existimarent non modò non miserum esse in horum venire potestatem, sed beatū plane, salutatus est Otho a Romanis Imperator Orbis terræ, idquæ singulari totius Italiæ consensu & applausu; atq; ita dignitas hæc summa

summa cum regno nationis nostræ iterum se coniunxit. Habetis hîc Germani primordia Imperij nostri, & intelligitis præclare hoc ornamentum non vi vlla crudeliore, sed pietate potius erga Deum immortalem, fortitudine vera, iustitia atque benignitate nobis partum fuisse; immo Deum ad nos ita detulisse idem, vt ab eo iam tempore suum quasi domicilium in Germania nostra collocatum habuerit. Videtis iam, videtis Principes populiq; Germani, vt Respublica nationis nostræ effloruerit olim; nec rationes huius antè constitui potuisse, quàm penes vnum summa eius potestas esset. Ad quem honorem regium cum Imperatoria & dignitas & maiestas accederet, talis extitit Reipub. nostræ forma, vt melior ne excogitari quidem posset; & Germania nostra tanta honoris splendore fuit ornata, vt Sol hîc nullum vnquam dederit maiorem. Et quanquam Imperiû, quod Otho ille Magnus in Germaniam nostram intulit, vel retulit potius, magnitudine ipsa non par fuit alijs imperijs, quorum singula in multas gentes potestatem habuerunt: nō minus tamen fuit honore, & beneficentia multo maius. Quippe quòd ita se accommodauerat pietati atque legibus Christianis, vt quas vicisset gentes Barbaras non sibi magis quàm Christi regno adiungeret: ac Prouincias suas, socios atq; amicos ita tueretur, vt non tam Imperium, quàm quoddam Orbis terræ patrocinium esse videretur. Cuius quidem rei cum Henricus primus fortissimus ille atq; optimus princeps rationem habe

ret, & Sarracenos a ceruicibus Itatorum depulit, recepta, quam occupauerant, Capua; & cum Pannoniæ Regem fregisset, maluit hunc secum affinitate iungi, vt ipse atq; populus eius sacro baptisinate initiati Christi regnum augerent, quàm in eos, a quibus maiores nostri graues iniurias acceperant, durius aliquid statuere. Quod Imperatoris beneficium prope diuinum quantã vtilitatẽ vniuerso Orbi Christiano peperit, nõ facile dixerim; certe illud satis constat Pannonos non minus ab eo iam tempore rebus Christianis profuisse, quàm ante nocuerant. Nã quibus armis Christianorũ sanguinẽ hauserant, eisdẽ postea Sarracenos atq; Turcas ita profligarunt, vt a nostris atq; alijs Christianarũ gentiũ ceruicibus arcerẽtur. Nec minor fuit beneficentia huius eisdẽ Imperatoris erga Sarmatas; erga Sarmatas dico: immo vèro per Sarmatas erga vniuersum nomẽ Christianũ. Nã cum Regẽ horũ nouis rebus studentem ad officiũ reuocasset, facile passus est a se impetrari vt eidẽ Regi eã ferret opẽ, qua Rutheni victi adijcerentur regno ipsius, & a superstitione ad Christi religionẽ salutarẽ traducerentur. Quo tẽpore quanta accessio facta fuerit ad res Christianorũ, & in virtute atq; potentia Sarmatarũ alijs nationibus cõtra immanissimas Scytharũ gẽtes quantũ præsidij esse cõeperit, res ipsa nobis etiã tacentibus declarat. Sinite me hoc loco præterire Cõradorũ atq; Fredericorũ nostrorũ res fortissime gestas. Qui rebus Christianorum in Asia laborantibus succurrere, & Sarracenis infestissimis Christiani

stiani nominis hostibus, sua atq; maiorū nostrorum capita obijcere nō dubitauerunt. Nā horū consilia atq; facta fortia sigillatim cōmemorare nimis longū esset; illud tamen, quod & res & locus hic postulat, dicendum est omnino, maiores nostros eā iustitiā benignitatemq; cū fortitudine summa coniunxisse, vt ipsorū Imperiū magis beneficentia quàm vi constaret. Quippe cum non ad suā potentiā, sed Dei gloriam, & salutē Orbis terræ omnia ipsi referrent. Itaq; visum fuit beatū esse nō solū a maioribus nostris defendi, quoties opus esset, sed etiā vinci; cum libertatē pristinam non amitterent victi, sed vberiore potius libertate, quæ veram eis felicitatē in Domino nostro Iesu Christo afferret, cumularentur; nec maiorē victores ipsi, quàm victi fructum rerū ab illis bene gestarū consequerentur.

Nunc vero cum Respub. nostra tā bene constituta esset, & ei vnus Imperatoris principatus tantum bonorum pareret: ita quidē vsu venit, vt in ea plane beatius, & coniunctius inter se, quàm vlli vsquam exterarum nationum homines viuerent. Quippe cum nihil eorum, quæ ad optimum Reipublicæ statū pertinent, in ea desideraretur: nec trāquillitas, nec honestas, nec honor, nec dignitas; vt, ad quascunq; viuendi partes se maiores nostri darent, inuenirent quod rationibus suis aptum foret. Ad horum bonorum cumulum accessit religio Christiana & ius æquabile; quibus nihil melius vel esse, vel excogitari potest. Religio; qua

Christum seruatorem nostrum Optimum Maximum singulari pietate colerent, & e Spiritu Sancto tantum caritatis haurirent, vt idem plane & vellent & sentirent, & inter se arctissime iungeretur; & quod bonorum omnium caput est, Deum per eundem Christum Dominum nostrum perpetuo propitium haberent. Ius autem equabile; quo summi & infimi æque ita teneretur, nulli vt liceret in Republica nostra vim suscipere, ac eos qui minus possent, opprimere. Et quanquã penes Imperatorem erat summa potestas, & videbatur ipse Lex esse quædam viua atque loquens: maluit tamen maiores nostros vt iure scripto, eoque optimo, quàm ad suum nutum reuocare omnia; neque id iniuria. Est enim a Platone sapienter scriptum nullam ciuitatem atque Rempub. in qua non lex magistratui, sed magistratus legi imperat, diu conseruari posse. Ac mea quidem sententia ius si scriptum sit, eo pluris faciendũ est, quod non, vt homo, gratia aut odio vllius moueri, & ab eo, quod iustum est, flecti potest, sed potius omnibus semper est æquum. Quando autem in Repub. nationis nostræ religioni sic fuit lex adiuncta, vt illa a maleficio auerteret volentes, hæc autem nolentes deterreret, & arma e manibus seditiosorum extorqueret, homines nostri in officio facilè contineri potuerunt; vt vitia fugerent, & recta officia perpetuo præstarent. Breuiter ita comparatum fuit, vt singuli singulorum ordinum homines in patria nostra sic viuere possent, vt nusquam melius beatiusq;. Nã rustica plebs,

plebs, simul ac leges & iusta Imperatorū potestas Germaniā nostrā latrocinijs ac motibus intestinis repurgauerāt, tueri rē suā familiarē atq; agros colere melius, ex eisq; quos perciperet fructus exportare ad alios, ac vēdere tuto potuit. Ac quo minus facultates huius ab ijs, quorum in potestate esset, exhauriri aut extenuari possent, cautū fuit, ne canō, quē in singulos annos pēdere soleret, cōtra consuetudinē inueteratā augetetur. Hinc plebis illius opes, diuitiæ, & vita beata. Urbana autē ab eo iam tēpore, quo Respublica nostra tā bene constituta fuit, non solum, vt ante, operis rem sibi parauit: sed etiam mercaturam exercuit, & in patria pacata mirū in modū creuit. Quæ eadem vrbes, in quas se incluserat, sic muniuit atque ornauit, vt in eis tuto & honeste habitaret. Itaque in natione nostra tot extiterunt ciuitates liberæ atq; florentes, quot in nulla alia natione inuenias. Ac si quæ harū in potestate principum atq; nobiliū essent, harū libertati ita consuluerunt maiores nostri, vt nec ab eis vllū tributum extraordinem exigī posset; nisi aut ordinū Germaniæ, aut procerum cuiusq; regionis cōsensus accederet. De nobilium autem ordine quid dicam? Ij quidē gradibus iam inde ita distincti fuerunt; vt qui summi essent, ornarētur Principū dignitate; Medij, comitum atq; Baronum; Infimi autem, equestris essent loci. Ac si vspiā, certe in Republica nationis nostræ magnæ & egregiæ Principum gētes versatæ sunt diu & populis magnis præfuerūt. Comites autem ipsi atq; Barones, quamuis

non tantum possent in Repub. nostra, quantum Principes: tamen ita constitutę fuerunt rationes eorum, vt locupletes essent; ac si non integras regiones, castella tamen haberent: atq; territoria certa, quibus imperarent. Qui autem inferioris essent ordinis nobiles, cum eorū virtute res militaris potissimū niteretur, in exercitibus maiorum nostrorū semper honestos duxerunt ordines; & domi etiam habuerunt, quo honeste atque vtiliter vitā agerent. Quippe cum rustica plebs & castella certa in potestate ipsorum essent, & ipsi in consilia Principum & Imperatorum adhiberentur, & ciuilibus muneribus, ijsquę honorificis fungeretur. Atq; vt arma, quibus vterentur, haberēt expedita, & equos atq; familiam militarem de suo alere possent, ita institutum fuit a maioribus nostris, vt censu abundarent, nec patrimonij muneribus facultates eorum extenuarentur. Ac cum e censu, agris, & villis tantum, quātum cuique ad se familiamquę suā alendam satis esset, perciperent, & rem suam honeste & sine alterius damno augere possent: voluerūt maiores nostri, vt hisce emolumentis contenti fenore atque mercatura abstinerēt; eoquę ipso prudēter cautum fuit, ne si iidem illiberali quæstus genere caperentur, angustiiores redderentur animi ipsorum; & suam pristinam magnitudinem, sine qua nec domi neque militiæ res bene geritur, amitterent. Veruntamen cum illi rem suam familiarem non æque, atque plebei homines, augere possent, vt hoc ipsorum quasi damnum quoquo modo sarciretur, tributum

butum fuit eis, vt ad honores cum ciuiles, tum vero etiam Ecclesiasticos acquirendos plus oportunitatis haberent. Quin patria nostra eum approbavit morem, vt non alij, quàm nobiles in collegia maiorum Ecclesiarum cooptarentur, & Ecclesia tanquam mater benigna eisdem suppeditaret, vnde commodè viuere possent, vt egentibus succurrerent, Deum colerent perpetuo, & Ecclesiæ Christianæ vtilem sane operam nauarent. Ac quia iidem in ora maris Baltici regiones magnas, Prussiam atque Liuoniam, sibi atque adeo Christo parere coëgerant, in his & arces & ciuitates condiderunt: atque vt, quæ virtute magna & rebus fortissime gestis sibi ac patriæ peperissent, tuerentur, ex eisquæ emolumenta iusta caperent, institutus est ordo ille diuæ Virginis, qui regionum illarum potiretur; & cautum ne in hoc veluti sodalitiū, cuius partes erant cum gentibus Barbaris, & a religione nostra auersis bellum continenter gerere, alijs quàm nobilibus Germaniæ nostræ aditus pateret. Quod cum initio rei Christianæ propagandæ cum primis vtile fuerit, vellem equidem a finibus Barbarorum hostium dimoti non fuissent milites illi nostri; eoquæ minus negotiū, quod magno cum honore nationis nostræ, & vtilitate Reipublicæ Christianæ susceperant, intermisissent: nec coacti fuissent conflictari cum ijs, a quibus si adiuti fuissent, haud dubie maiorem vtrique virtutis suæ fructum cepissent. Sed vt illuc reuertar, constat ex ijs, quæ commemorauimus,

postea

postea quàm Germania nostra in vnus venit potestaté, & Romani Imperij dignitas in eâ trãslata fuit, non solùm de libertate huius decessisse nihil: sed omnes etiam omnium ordinum homines in ea & liberius & commodius, quàm vllæ vspiam gentes, vixisse. Quin tantum dignitatis atque honorũ adeptos fuisse, quantum alij aliarum gētium homines vix optare auderēt. Quarum rerũ cupiditas magnis animis ita sæpe innascitur, vt sine his se beatos esse posse minime existimēt. Est quidem ea iustitiæ ratio, quæ vni tantum tribuit quantum alteri, sub quam contractus atq; maleficia cadunt, ad retinendum bonum aliquem atque tranquillum Reipub. statum vehemēter apta; sed non minus apta, quæ præmia decernit bonis atque magnis viris; & dum condicionis cuiusq; virtutis, atq; meritorũ rationem ducit, non tantum impertit infimis, quantum summis; nec tantum ijs, qui sua, quàm qui publica negotia curant. Atque vt vtraque iustitiæ ratio omnem hominum societatem probe tuetur, & concordia coniunctionemque fouet atque alit: ita si Respub. vlla vel vtramque, vel alteram desideret, nec concors hæc esse potest, neque beata; cum præsertim in ea magnam esse materiam, & quasi segetem odiorum atque factionum necesse sit. Quo melius constituta fuit Respublica Germaniæ nostræ, in qua Principes viri, qui summũ nobilitatis splendorem e virtute maiorum suorum traherent, excelsam illam, in qua maiores ipsorum fuerant, dignitatis sedem hereditario iure obtinerēt; nec facile

hic

hic eorum locus, cum alijs aliorum ordinum hominibus cōmunicaretur. Qui cum ita nati essent, vt in patria nostra & opibus, & honore florent, atq; ceteris omnibus antecellerēt: non fuit, cur eos aut condicōnis suæ, aut patrię, in qua tam honorati essent, pāniteret. Quippe cum horum quidam in eo honoris gradu forent collocati, vt in comitijs Imperatorijs ius haberent suffragij ferendi: & virtus eorundem, cum summa nobilitate coniuncta, in ea ratione tantū haberet prerogatiue, vt ipsi sibi ad Imperatoriam dignitatem, qua nulla post hominum memoriam maior in vllō regno extitit, viam patefacere possent. Et quanquam Comitum, si qui virtute excelleret, etiam ratio aliquoties habita fuit, tamen ad illam dignitatem summam summo nobilium ordini omnia semper faciliora fuerunt; vt non iniuria exijs, quæ vulgo euenerūt, statuere possimus illam in hoc eodem ordine sedem suā quodam modo posuisse. Verūtamen ne medij atque infimi loci nobiles a magnis patrię honoribus excluderētur, nec deterior esset horum condicio, qui labores pro patria graues susciperent, & se maximis periculis offerrent, quàm eorum qui in otio viuerent, & illorum beneficio forent beati: id quidem tributū fuit eisdem, si ad summā Imperatoris dignitatem aspirare minime possent, alijs tamen magnis in Repub. Principibus dignitate cōpararentur. Institutus est igitur in natione nostra certus Principum honor, ad quem nō tam maiorum imagines atque splendor, quàm virtus atq; pietas

cuiq; sua suffragaretur. Quem sane honorem ita maiores nostri adiunxerunt muneribus Antistitum, ut qui inferiorum essent ordinum nobiles, si quando de more collegiorum Episcopi crearentur, Principum honore auerentur, & aliqui e numero horum Imperatoris deligendi potestatem haberent. Quo honore secundum Imperatoriam atque Regiam dignitatem nullus in Republica nostra est maior, nullus excellentior. Ac ne virtuti sine nobilitate omnis ad maiores honores aditus claudi videretur, sunt Antistitum sedes certae, nec ipsae a Principum dignitate seiunctae, quas maiores nostri plebeijs etiam hominibus, quorum insignis esset virtus atque pietas, assignatas voluerunt. Quod vero ad Imperatoriam dignitatem sigillatim attinet, quanto meliores, uberiorisque fructus capiendi erant ex ea ipsa, tanto diligentius cauerunt maiores nostri, ne ad eam minus idonei obreperet. Quare etsi verisimile erat e bonis parentibus bonos nasci liberos, tamen, quia res ipsa declarabat rem saepe aliter euenire, Otho tertius de patria nostra optime meritus fuit, cum institueret, ut Imperatores non nascerentur, sed eligerentur, & dignitas haec virtute potius, quam fortuna acquireretur. Quod eam etiam utilitatem attulit Reipublicae nostrae, ut, cum penes Septemuiros, eosque dignitate praestantes, esset potestas Imperatoris deligendi, si quis beneficio horum crearetur Imperator, eo ipso patrie nostrae ita deuinciretur, ut nisi in hanc partem toto incuberet, turpem ingritudinis notam atque infamiam vitare minime posset.

posset. Ac quo minus loci esset ambitioni in comitijs Imperatorijs, cū quattuor essent illorū, qui nō solū suffragiū, sed ipsum etiam Magistratum more maiorū nostrorū inire possent: his tres alij, qui suffragia quidem ferre, sed tamen eligi minime possent, eò quòd Ecclesiastici essent ordinis, adiuncti fuerunt. Qui eo minus cupiditate sua praua se corrūpi & transuersum agi paterentur, quòd causam non haberēt, cur diadema Imperatorium ipsi ambirent. Ad hoc institutū accessit alterum non minus bonum atq; salubre; vt qui in illo excelsò honoris gradu collocarentur, ne durius quàm oporteret, regnarent, ante quàm alijs imperare inciperent, eas leges quodam modo imponerent sibi, nihil vt cōtra Ecclesiā Christianā atq; Rempubicā nostrā, cuiusquē libertatē facerēt. Nec ante ratū esset, quod in deligēdo Imperatore egissent Septemuiui, quàm Imperator designatus cū eisdē in leges illas certo pactorū genere cōuenisset; vt homines nostri intelligere possēt se nō in Domini cuiusdā acerbioris, sed in patris, cuiusquē perbenigni potestatē venire. Quod autē ad Principis huius facultates attinet, ne hic tenuior esset, & minus posset quàm recta ratio præscriberet, idēmq; accideret Reipub. nostrę, quod corpori humano, si fortè caput ei' imbecillius esset: morib' maiorū nostrorū inductum fuit, vt e vectigalibus, portorijs, & tributis Prouinciarū, ciuitatū, atq; regionū nostrarum tātum emolumentum caperet, quantum ipsi ad sumptus necessarios & vtilis satis esset. Licuit item ei & pecuniam

extra ordinem imperare, quoties opus esset, & euocare in militiam homines nostros, atq; bella gerere cum Imperij nostri hostibus. Quæ si alij Principes suscepissent, iure communi, quo utimur, non bella iusta, sed quædam potius latrocinia esse viderentur. Quare constat talem Reipub. nostræ statum collocatū fuisse initio, & non ita multo post stabilitum, ut melior nec a Deo auctore omnis boni nostri facile impetrari, nec ab hominibus peti posset. Ac cū unicuique ordini tribueretur, quod suum esset, & quò fieret plane beatus, certe nullus horum causam habuit, cur non patriam hanc suā amaret, & tãto magis inter se iungeretur omnes, quanto plus adiumenti atq; præsidij alter alteri afferret. Quo minus loci relictū fuit aut inuidiæ vlli, aut odio, cum omnes aliorū bonis sua contineri haud obscure intelligerent. Plebs optimatibus atq; nobilibus suppeditauit, vnde laute atq; honeste viuere possent; hi aut̃ illam tutati fuerūt, & etiã cum periculo vitæ defenderūt. Ac cum Imperator omnes omnium ordinū homines animo complecteretur, iidem in huius imperio atq; potestate beatissime cōquieuerūt. Religio autem Christiana, e cuius quasi fonte omne bonū profluere consuevit, maiores nostros ita excoluit, ut ad pristinā horū fidem, constantiam atq; fortitudinem, quas virtutes e disciplina maiorū nostrorum hauserant, accederet pietas vera, accederet coniunctio animorum singularis, accederent alia bonæ vitæ officia. Itaq; eis non min⁹ omnia bene, feliciterq; euenērūt, quàm Iudeis olim,

olim, quoad Deum coluerunt recte, nec ab alijs vitæ officijs decesserunt. Nam tantum bonorum ad maiores nostros delatum fuit diuinitus, vt & viuerent bene beateq; , & summo honoris ac gloriæ splendore ornarentur. Atq; hæc hæctenus de optimo Reipub. nostræ statu; in quo nec emolumentum bonū, nec ius æquabile, nec concordia, nec libertas, nec dignitas vera, nec iustum vnus Imperium, nec deniq; illa sacrosancta Dei immortalis religio desiderari posset. Nunc vero vellem aut eadem Respub. nullas postea labe contraxisset, aut mihi integrum esset easdem ipsas præterire. Quanto enim maiore cum voluptate animi in cogitatione optimarum illarum rerū versor, tanto acerbior dolore afficior, quoties mihi malorum huius ætatis atque temporis in mentē venit. Verum quia non superiorum ætatum bona recensere, sed etiā quæ posterioribus sæculis accepimus vulnera aperire atq; tractare decreui: si quo modo & hæc sanari, & illa recuperari possint: faciendum est profecto, quod locus hic atque salus publica postulat. Ac primo quidem etsi Respublicæ eo minus labefactari possunt, quo melius constitutæ sunt: tamen cum ita comparatum sit, vt non minus quàm aliæ res humanæ sint mutabiles, & harū, vt Plato inquit, conuersiones naturales: profecto cum diu & aliquot sæcula floruiisset Imperium Germaniæ nostræ, ita tulit tandem casus rebus nostris infestus, vt post mortem Frederici secundi idem duodeuiginti annos Imperatore careret. Interea cum ma-

iores nostri non haberent, cui parerent vni, optimam illam, de qua egimus, Reipub. suæ formam prope amississe videntur. Quam etsi postea per Rodolphū Habspurgum Respublica recuperauit, nō ita tamen, vt ante inter regnum floruit. Nam quo tempore Magistratus Principesq; nationis nostræ præsidio Principis sui nudati erant, nec habebant a quo defenderētur, opes ipsi suas, quibuscunq; rebus possent, firmarunt; & multa eorum, quæ ante Imperatorum fuerant propria, ad se transfulerunt; vt cum quisq; in ciuitate atq; ditio-
ne sua & regenda & tuēda munus Imperatoris obiret, ipse eius neruis & quasi viribus niteretur. Ac cū Magistratus Principesque nostri illa vsurpassent aliquādiu, nec sine vi ab eorū possessione dimoueri possent, maluit Rodolphus de iure suo decedere, quàm offendere voluntates eorum, quorū opera & domi & militiae vtiliter vti posset; nec suspicatus fuit vnquā fore, vt qd ex ipso quasi patrimonio Imperij creuissent, nō obtēperaturi essent sibi, posterisq; suis vltro, nec Répub. gratis animis adiuturi. Et quanquā Princeps hic statuebat se Imperiū beneficijs multo facilius, quàm vi atq; armis tenere posse, decessit tamē nō parū de publicis Imperij eiusdē facultatibus atq; emolumentis. Quin ab eo tēpore indies magis ac magis extenuata fuerūt iura atq; vectigalia Imperatorū nostrorū, vt post Carolū III. e publico nostro & vectigalibus Imperij nō modò nō neruos bellorū, sed ne pacis quidē subsidia ampli⁹ Imperatores nostri habuerint. Debilitauit quidem

de ratio hæc potestatem, quã penes esse debebat summa rerũ nostrarũ, atq; ita cõuulsit, vt quibus Principibus populisq; Germaniæ imperare oportebat Cæsare, eorũ ipse nutũ intueri quodã modo cogeretur: cũ p̄sertim ei non amplius liceret pecuniã atq; militẽ, sine quibus nihil rerũ magnarũ bene geri potest, populis Germaniæ nostræ imperare, nisi Principũ atq; Ordinũ cõsensu publico accederet. Quãquã autẽ dignitas atq; maiestas Imperatoris nostri postea nõ ijs opib⁹, nec ea potentia, qua oportebat, sustetata fuit: tamẽ beneuolentia atq; virtute hominũ nostrorũ nixa stetit, vt Resp. nostra etsi foris minus gloriose, tamẽ domi satis bene administraretur; quoad boni illi atq; antiq̄ mores in natione nostra viguerũt. Nã & hoies nostri iuncti fuerũt inter se, & Imperatorẽ obseruarunt, & patriã ita amarũt, vt se pro ea grauissimis offerre periculis, atq; vitã adeo suam profundere non dubitarent. Quibus vt nihil fuit antiquius, quàm honeste viuere, ac de patria bene mereri, ita vicissim nihil odiosius, quàm turpiter viuere & patriã deserere; vt Respub. nostra cũ minus, q̄ ante, posset, moribus tamen bonis hominũ nostrorũ seipsam satis bene tueretur; & appareret verissimũ esse, quod sapientissimi homines in ore habent, non esse, cur quisquã statũ Reipub. bonũ non virtute potius ac pietate, quàm pecunia, opibus, potetia metiatur, cum finis eiusdẽ sit ipsa bene beatẽq; viuendi ratio. Verum tamẽ cũ Princeps nationis nostrẽ summus imbecillior foret, periculũ erat, ne, quẽadmodũ corpus humanũ,

si ali-

si aliqua potiorum huius partium languescat, ipsum ægrotare incipiat grauius: ita Reipub. etiam nostra in languorem pernitosum incideret. Itaque aui, atau, atque maiores nostri cauerunt sane diligenter, ne mores illi hominum nostrorum boni, quibus Reipub. nostra sustentari videbatur, deprauarentur; & eam inierunt rationem, ut quas fortè officij atque disciplinæ quasi habenas attenuatio Imperatoriæ potestatis laxaret, eam legum seueritas astringeret. Est enim magna quedam inter magistratum & legem coniunctio. Quare lege publica interdictum fuit, ne quis maiestatem Imperatoris læderet, neue vim publicam in Reipub. nostra susciperet: qui autem contra fecisset, grauisima pœna afficeretur. Atque hæc quidem lex primò ab Henrico II. lata, & deinceps ab alijs Imperatoribus sæpe renouata fuit, ut non facillè vlllo tempore antiquari posset. Quæ cum alios fructus, tum eum attulit Reipub. ut, qui fortasse nouarum rerum cupidi essent, statum huius non facillè labefactare possent. Ac quo minus nobiles, in quorum virtute magnum semper præsidium fuerat Reipub. nescio qua licentia fierent deteriores, atque corrumpentur: non passi sunt maiores nostri leges censorias e Reipub. nostra tolli; sed quicumque nobilium grauib. se criminibus obstrinxisset, & Rempublicam eiusque principes læsisset in certaminibus, quæ instar Olympiadum Græcarum instituta fuerant, publice inspectante tota fere Germania infamia graui notati fuerunt; ut quos caritas patriæ atque Imperatoris

ratoris auctoritas in officio non contineret, pœnæ atque infamiæ metus a sceleribus deterreret: eoq; minus ordo hic Rempub. armis, quibus eam sæpe tutatus fuisset, dilaceraret. Cautum item fuit prudentissime, ne disciplina militaris, quæ Reipub. nostræ non solû utilitatem magnam, sed etiam ornamenta præclara pepererat, faciliè deprauari posset; neque id iniuria. Etenim si vllorum hominum, certe militum vita ac mores arctiorem seuerioremq; disciplinam desiderant. Quæ si laxatur, hi in illa gladiatorum suorû licentia cupiditatibus suis non faciliè vllum statuunt modum; & non solùm hostibus, sed etiam socijs, amicis, atque Prouincialibus sunt infesti; nec ijs, quos habêt contubernales, parcunt, ab eisq; manus abstinent. Hinc motus illi militares, hinc seditiones, quæ & Imperatores & magnos exercitus sæpe euerterunt. Itaq; iure laudatur iusta seueritas Aureliani Imperatoris; qui, vt milites a prauitate morum ad officium reuocaret, imperauit Tribuno suo, ne pateretur militem vllum rapere alienum pullum, ouem vllius contingere, vnam auferre, segetem deterere, oleum, salinum exigere; & addidit, suo quemque stipendio contentum esse oportere. Nec minus laudandus est noster Federicus ille tertius; qui, vt licentia militaris reprimetur, legem tulit de sententia ordinum Imperij, idq; Francoforti; ne per milites staret, quo minus in Germania atq; Prouincijs nostris liceret populis cuiusq; loci ex agris atq; vineis fructus natos capere sine metu,

tu, & in villas atq; domos suas conuhere. Itē, ne milites igni vastarēt villas & regiones, néue clericos, mulieres grauidas, & homines morbis grauibus affectos, peregrinos, mercatores, & aurigas, si qui merces deportarent, læderent, néue templa & delubra Dei immortalis violarēt atq; deriperēt, & res earū sacras ad se trāferrent. Hi mores, leges atq; instituta eam vtilitatem Reipublicæ nostræ attulerunt, vt quē maiores nostri huius statum bonum atq; concordem collocauerant, idē retineri posset: & quāto plus de potestate Imperatoris decesserat, tāto magis leges optimę illæ Rēp. nostrā iuuarent; & quod amiserat illa, quodā modo restituerent. Ac quoniā maiores nostri intellexerunt præclare hæc esse illa ipsa vincula, quibus Resp. nostra cōtineretur, nō modò nō passi fuerūt, ea vllis improborū atq; seditiosorū hominū consilijs rūpi: sed in cōuentibus posterioribus hæc eadē astringere etiā non dubitauerunt. Atq; hoc quidē & bonū fuit per se, & publicis rationibus eo vtilius, q̄ ordines nostri eo, quod ipsi sciuerant, iure, & de quo cum Imperatore quodā modo pacti fuerant, libentius vterentur. Videmus iam vt lex muta opē tulerit Magistratui nostro summo; qui idem esse debebat lex loquens, qua homines nostri bene & vtiliter regerentur. Atq; vt illa vim suā haberet, cōstituit Imperator iudiciū quoddā, a quo nihilo magis, quàm a seipso vlla esset prouocatio. Ac quo minus iudiciū hoc iniquū vlli esse videretur, ea consilij ratio inita fuit, vt qui in hoc adsciscerentur Assessores. ex

omnibus regionibus nationis nostræ, hi essent excellēte virtute omnes præditi, & partim Iureconfulti, partim vero nobiles, quorum spectata & talis esset prudentia, vt ex æquo ac bono iudicare valerēt. Iā vero cum Reip. nostræ nec leges bonæ, nec iudicia, neq; hoīum nostrorum studia recta deessēt, Imperator ipse in iure publico atq; voluntate Ordinū tantum habebat præsidij, vt seditiosos atq; sceleratos cum quadā seueritate coercere, & Rēpub. ipsam satis cōmode tueri posset. Et quanquā huius rei ratio satis explicata fuit aliquādiu, tñ cū Principes certi, atq; ciuitates Germaniæ nostræ simultates, nescio quas, inter se gerere cœpissēt: ne ea res causā daret fœderibus, quibus alteri cōtra alteros opes suas firmare studerēt, atq; ita Rēp. in factiōes distraherēt: Imperator Maximilianus fortissimus atq; prudentissimus Princeps de sentētia Ordinū lege cauit, ne vllus Germanorum contra legē de pace publica se cum alijs Germanis vllō fœdere iungeret; neue bellū sine auctoritate publica susciperet; aut societate cū exteris gentibus, earūue Principibus coiret. Magnū sane fructū hæc lex Reip. nostræ attulit, & ad retinendum quietū huius statū fuit lōge aptissima. Cū præsertim in eam Imperator & maiores nostri certo pactorū genere ita se astrinxissent, vt oīa fœdera eorum, qui nec iure æquabili stare, nec iniuria abstinere vellent, excluderentur. Fuerunt leges, quas commemorauī, patriæ nostræ cum primis vtiles, & quamdiu ab hominibus nostris legum earundem iuris, concordia, pacis ratio

habita fuit, tamdiu ea satis beata fuisse videtur; sed tamen tamdiu non dico beata esse, sed ne stare quidem potuisset, nisi ipsam religio Christiana fulsisset. Quippe quæ ducere solet homines ad fontem benignitatis diuinæ, vnde eam vim Spiritus sancti hauriant; vt cupiditatibus suis improbis imperare, honeste viuere, patriam complecti possint: malintq; vitam amittere, quàm hanc eandem deferere. Ad Dei autem gloriam, quæ caput est bonorum, referant omnia, vt siue priuatim, siue publice quidquam agant, non in sua virtute, sed in Dei potius beneficentia spem ponant: seq; misericordiæ eius, atque benignitati totos committant. His omnia solent esse secunda, fausta, atq; felicia: & tanto id quidem magis, quanto de religione Dei immortalis minus diffentiunt; vt mihi quidem videatur Respub. eorum, qui cū Christo ciúsque corpore, quod est Ecclesia, sunt coniuncti, non minus facillè dissipari posse, q̄ impiorum atq; sceleratorum hominum greges diu conseruari solent. Dederunt huius rei signum illustre gentium certarum, earúmque impiarum imperia; quæ ita conciderunt, vt iam ne vestigium quidem eorundem vllū extet. Verū Resp. & regna certa, quorum idem de religione sensus semper fuit, & cōseruata sunt diuinitus & perpetuo floruerunt. Nec minus beata esset natio nostra; nec minus dico: immo multo etiã beatior, si de religione Christiana idē nos sentiremus. Etsi enim de Imperatorū nostrorū potestate superioribus temporibus nimis detractū fuit, tamen quādiu
 homi-

hominū nostrorū de religione sensus fuit concors, hi nihilo minus Principibus illis suis paruerūt, q̄ si potētissimi essent. Quippe cū in animū suū inducerent, eū qui Principi aut Magistratui suo nō obedit, labi turpiter, & a conscientia recta prorsus discedere. Itaq; cū in potestate Principis sui esse boni oēs vellēt, vt debebāt, facile compresserūt eos, qui cōtra eundē Principē aut Rempub. se commouissent: atq; ita multarunt, vt documentum daretur, quantum Germaniæ nostræ præsidij esset in virtute, beneuolentia, & obedientia iusta hominum nostrorū; præsertim cum milites etiam nostri eam haberent rationem officij recti, vt quoties a Regibus exterarum gentium conducerētur, in sacramento militari Imperatorem atque Imperium nostrū exciperent; & mori mallent, quā contra patriam ac Principem nostrum arma ferre. Quare Imperator noster virtute, atque voluntate bona hominum nostrorum tantum potuit, vt non solū Rempub. nostram domi satis bene tueri, sed etiam Prouincijs nostris subuenire posset. Et in hoc quidē patrię nostræ statu, quo quisque hominum nostrorum excelsiore erat animo, eo magis expetebat, vt Imperium patriæ nostrę in pristinum restitueretur statum, eumque optimum; & ita quidem restitueretur, vt non solū nationem nostrā atque Prouincias huius tueri, sed etiam hostes Christiani nominis a ceruicibus aliarum gentiū arcere posset. Ad cuius quidē rei spem hominibus nostris quoddam veluti signum toties sustolli videbatur, quoties

vnus aliquis Principum Austriacorum, qui cum alijs
 virtutibus, tū pietate semper ornatissimi fuerūt, Im-
 perator designaretur. Visus fuit Rodolphus, qui pri-
 mus tantum decus in gentem Austriacam intulerat,
 Rempub. Germaniæ nostræ non solum cōseruare, sed
 etiam amplificare posse; si ij, quos habere debebat bel-
 lorum neruos, ipsi non nimis accisi fuissent. In Alber-
 to autem tanto maior fuit spes, quanto fortunæ eius
 fuerunt ampliores: hic nanque cum ditione Austria-
 ca regnum Pannoniæ atque Bohemiæ coniunxerat.
 Sed cum ipse Germaniæ nostræ ante eriperetur mor-
 te, quàm ea, quæ de omnibus commodis ornamentif-
 quæ eius cogitarat, cōficere posset, bonis omnibus gra-
 uissimum sui desiderium reliquit. De Federico autem
 tertio quid dicam? qui cum non æque potēs esset, atq;
 Albertus agnatus fuerat, & artibus pacis magis quàm
 belli delectaretur: tamen consilio, quo abundabat, viā
 nepotibus atque posteris suis ad magnam potentiam
 muniuit. Etenim affinitate cum Carolo Burgundio-
 num duce contracta, & hunc, qui antea ipsi iniquior
 fuerat, conciliauit sibi; & pietate, qua exellebat a
 Deo immortalis impetrauit, vt idem Carolus non mo-
 dō non cum eo de Imperio certaret amplius, sed so-
 cietate potius atque amicitia optatissima iungere-
 retur; & nepotem e filio Federici Philippum ditio-
 nis suæ, quæ per Belgas ac Sequanos late patebat, he-
 redem relinqueret. Sic Deus Principes pios atque ius-
 tos iuuare consuevit, vt hostes etiam, qui eis nocere
 volunt,

volunt, mutata sententia profint. Nam ab eo iam tempore Austriaca domus mirum in modum creuit; vt enim Maximiliano matrimonium cum Maria Caroli filia vtile fuerat atque faustum, ita matrimonium Philippi cum Ioanna Regis Hispaniarum filia ad eum liberos, nepotesque ipsius regna Hispaniarum, Neapolitanum, atque Siciliæ iure hereditario detulit. Erat quidem Maximilianus virtutibus summis præditus; & post quàm singulari totius Germaniæ applausu Imperator renunciatus fuerat, nihil eorum, quæ ad officium boni Principis pertinent, prætermisit; & documenta statuit illustria, quantum consilio, virtute, atque fortitudine valeret; tum ea erat comitate, vt non solum nostrorum hominum, sed etiam exterarum gentium voluntates sibi faciliè conciliaret. Rem autem militarem ita excoluerat, vt parua sæpe militum nostrorum manu maximos exercitus hostium deleret; & quoties signis collatis cum eisdem pugnaret, toties & signa daret virtutis cuiusdam excellentis, & victorias gloriosissimas referret. In hunc cum omnium Christianarum gentium oculi essent coniecti, idemque nihil optaret magis, quàm vt rebus Christianorū pacatis bella, quibus ijdem seipso cōficerent, in Turcā nominis nostri infestissimum hostem communi omnium cōsensu transferrentur; & iam huius rei cōsilia non dissimulante captaret: en, tibi moritur hic optimus, fortissimusque Princeps suo quidem tempore, cum spiritus
eius

cuis in illas cæli sedes beatissimas haud dubie migraret; nostro verò, non item. Atque hunc vt Patrem patriæ Germania nostra cuncta nō ante destitit lugere, quàm Carolus noster quintus (quem ego Principem semper honoris amplitudinisquē causa nomino) optimo auo optimus e filio nepos successisset. Qui cum & vellet pro ea, qua ornatus erat virtute de patria nostra atq; vniuerso Orbe Christiano bene mereri, & idē posset, cum hoc Imperatore nullus post Carolum Magnū potentior ad Rempub. nationis nostrę accessisset: Deus certe illum ita genuisse videbatur, vt per eū Imperium nostrum non solū stare, sed etiam reflorescere & pristinum suum splendorem recuperare posset. Nec Princeps hic sefellisset spem nostram, si virtuti atque consilijs eius euentus respondisset. Sed hic non ita multo post quàm Magistratum illum summū inierat, quę contra communes Christiani nominis hostes capere debebat arma, eadem contra Christianos certos, eosquē potentes, vt sua defendere posset, ferre cogebatur. In quo tamen ipso cauit diligentissime, ne minorem clemētia, quàm fortitudinis fructum caperet: & ne hostes magis, quàm seipsum vincere videretur. Nam victis illis atque captis tam benigne fecit, vt facile omnes intelligerent malle ipsum cū ijs, quos socios habere debebat, colere amicitiam, quàm armis dimicare. Gessit quidem Princeps hic res maximas, nec ei, qui virtute & rerum gestarum gloria alijs regibus atq; principibus Orbis terræ lōgo interuallo antecellebat,

ad

ad summum decus deesse quidquam videbatur, quàm quod qualia de alijs Barbaris & Christiani nominis hostibus trophæa in Africa posuisset, talia in Europa constituere non posset; & quibus armis insulas amplissimas, quæ ipsi e mari Occidenti quodam modo natæ fuerant, domuisset, eisdem Turcas non frangeret; nec horum metu Austriam maiorum suorum atq; Ferdinandi fratris coniunctissimi & Regis longe optimi sedem liberaret. Et quanquam in eam rem fortia sepe ac Christiana consilia inierat, tamen ita tulit casus rebus nostris infestus, vt quoties bellum sacrû fuscipere vellet, toties iniuria eorû, a quib^o minime oportebat, consilium illud bonû atq; salutare mutare cogeretur. Vellem hoc loco quæ reliqua sunt, nec sine acerbissimo animi dolore cõmemorari queunt, præterire possem: sed quia hæc a me suscepta est oratio, nõ vt iniuriã vlli aut dolorem, sed potius vt medicinã rebus nostris languëtibus, si quo modo possim, faciã, dabitis hæc veniã mihi, vt quæ sentio, & locus hic postulat, libere dicam.

Atq; vt ad secundum instituti nostri locû veniam: etsi in virtute atq; potentia Caroli Imperatoris multû nobis Germanis præsidij esse videbatur, & sub Imperio eius ita exulta fuerûnt ingenia nostrorû hominum, & rei militaris scientia, quam a maioribus nostris quasi per manus traditam acceperat, ita viguit, vt patrię non solum adiumento, sed etiã ornamento esse possent: tamen tanta morum peruersitas incidit in tẽpora eiusdem Imperatoris, vt patriam ipsi nostrã oppugnavisse

magis, quàm iuuisse videamur. Quamdiu in natione nostra de religione Dei immortalis concors & idē sensus fuit, homines nostri patriā amauerūt; & cōmunem huius vtilitatem cōmodis suis priuatis anteposuerūt; vt cū Imperiū nostrū tenuius esset, his tamen moribus status eius cōseruaretur. Fuit nanq; religio fundamentū illud, quo idem Imperiū primū niti cœpit; & postea sustentatū fuit, quò ad ipsam idē omnes sensimus: sed non ita multo post, quàm Carolus noster designatus erat Imperator, euenit, vt dissensio quædā de religione Dei immortalis oriretur. Quæ, vt fit, in contentionem erupit; contentio materiā subiecit odijs, odia autē Ecclesiam in parteis distraxerunt. Ac si vllū, certe hoc factionis genus concordia, otio, atq; paci est inimicum. Nam alij factiosi propterea oderunt aduersarios, quòd putant eosdem aut vitā, aut honorem, aut fortunas sibi eripere velle. At qui de religione inter se litigant, eo maiore nocendi cupiditate inflammantur, quòd metuāt, ne si fortè ab inimicis victi fuerint, atq; oppressi, salute æterna euertantur. Quod cū animaduerneret Carolus, vt magnā & a religione & ab Imperio nostro pestem auerteret, salutaria sepe captauit cōsilia, quibus schisma ipsum tolli, & concors Germaniæ status collocari posset; nec prætermisit quidquam eorū, quæ ad eam rem conficiendam pertinere viderentur. Sed tantum abfuit, vt hic optimi Principis conatus optimus nobis cōsuleret, vt indies magis ac magis animi hominū nostrorū exulcerarētur. Quin eo reciderunt

derunt omnia, vt præclare ageretur nobiscum, si quæ vim habere deberent medicamēti cuiusdam, non perniciem afferrent. Quippe cū schisma ipsum nō modò non sedaretur, sed indies magis ac magis ingrauesceret, nec religionem solùm perturbaret (quod tamen caput erat malorum) sed etiam omnia Reipub. nostræ fundamenta conuelleret. Sustulit id primùm beneuolentiam hominum nostrorum; & fecit, vt rustica plebs non ita, vt ante, nobiles, quorū in potestate more maiorum esse debebat, obseruaret. Hinc illud ipsum belli incendium, quo tota fere Germania arsit, & quod vix tandem multo multorū sanguine extinctū fuit. Hanc calamitatem secuti sunt motus Principū virorum, qui spretis legibus maiorū atq; iudicijs æquis rem gesserūt vi, & ipsa patriæ viscera crudelē in modū lacerauerūt. Ac ne quid nobis deesset ad summā calamitatē, inuēti sunt in Reipub. nostra potētes homines, qui coierūt cū vicinis Regibus, ijsq; infestis nomini nostro, societate nefariā vexandæ patrię atq; Germaniæ nostræ; idq; cōtra, quàm nō solùm leges & boni maiorū mores, sed etiā ipsum naturę ius præscriberet. Quin extiterūt, qui cū tēporibus se valere arbitrarētur, magna vi atq; animorū impetu maiestatem ipsam Imperatoris imminuerēt, & conarentur e manibus eius sceptrum, & gladiū, qui ei a Deo quodā modo porrectus erat excutere; & ipsum a sede Imperatoria, in quā summo bonorū omnium applausu collocatus erat, deijcere. Cetera malo vos tacitos cogitare, quàm vulnera illa Reipub. nō sine

grauissimo & vestro & meo dolore commemorando
 ipse refricare. Quid multa? Quo tēpore nos oportuit
 ad eam curam incumbere omnes, vt beneficio Princi-
 pis nostri, qui pro incredibili virtute sua vellet Rem-
 pub. nostram constituere, salui atque beati esse posse-
 mus, nos ipsi, nos inquam patrię, & nobis quodam mo-
 do ipsis infesti fuimus; & ita restitimus eidem Impera-
 tori nostro, vt quod gloriose conaretur, efficere mini-
 me posset. Itaq; non miror equidem quid sit, quod cū
 aliarū gentiū, quæ in Caroli nostri potestate erant, res
 flourerent, nostræ autem conuulsæ sint. Nam cum illæ
 Principem illum obseruarent, eiusq; dicto audientes
 essent, dignitatem eius tuerentur, & ad publica patrię
 suæ commoda referrēt omnia, non minus creuerunt,
 atq; sibi ac patriæ eidem verā gloriā pepererūt, quàm
 nos cū contrariā vitæ rationē sequeremur, & nos ipsos
 & patriā nostrā magno cū dedecore nostro affliximus.
 Ac quia legū vincula, quæ potētiores in officio conti-
 nerent, & præsidio essent Imperatoriæ potestati, disru-
 pimus omnia, & disciplinā rei militaris ita corrupimus
 ipsi, vt multi militū nostrorū malint patriā populari,
 quàm externos hostes ab hac arcere, nec ita magna ha-
 beatur ratio Imperatoriæ cū auctoritatis tū vero etiā
 potestatis: nō iā miror ego quid sit q̄ nō eque, atq; alię
 quibus imperauit Carolus gētes, floreamus; sed, q̄ non
 iā diu funditus interierim^o. Cū præsertim sublata e Re-
 pub. concordia & Imperatoria dignitate debilitata, in
 quo ante quàm Imperiū nationis nostrę cōstitueretur
 fuit

fuit hæc statu pernicioso, in eūdem quodā modo reciderit; & Imperator potestatem suā, quam summam vnus habere debebat, prope amiserit. Sic enim venit vsu, vt simul ac vinculum caritatis, quod religio attulerat, sublatum fuit, omnia nostra ruerent atque dilaberentur. Quin factiones, quas discordia in nationē nostram inuexit, quales sint & quā perniciosę huius pestes, declarant multi maximarum Rerum publicarum perhorrescendi casus; & Christus ipse Dominus atque Seruator noster, qui summa auctōritate hoc edidit oraculum fore, vt regnū omne pereat, quod in se diuisum est atq; distractum. Hinc ille impendentium periculorum metus, qui bonorum omnium animos vehementer perturbat; hinc eorum, qui de nobis nullum faciunt male cogitandi finem, exultans lætitia, dū iam quæ nostra sunt spe atq; cupiditate deuorare videtur. Ac si potentiores nostri, qui tam procliues sunt ad seditiones atq; motus intestinos suis ipsi armis patriā frangere non desierint, quid tandem, quid huic futurum erit? an censeatis gladios Turcarum truculentissimorum hostium sanguine Christianorum stillantes conquieturos esse? an censeatis alios vicinos occasione tam optatam nationis nostræ dilacerandæ non arrepturos esse auide? an censeatis Rutenos, post quā Prouinciam longe lateq; patentem nobis anno superiore eripuerunt, nō secuturos esse victoriam? prætereo hinc prudens voluntates eorum, qui cum amici, atque socij nostri videri velint, Imperium tamen nostrum at-

tenuare, & Prouinciales nostros in suam redigere potestatem non dubitant. Sunt hæc quidem talia, vt in clarissima luce versentur. Quare si de his longior fuero, ineptus sim; illud tantum, quod res est, dico Rēpub. nostram languere; & quibus hæc rebus antehac nixa stetit, has oēs temporibus hisce calamitosissimis ita esse labefactatas, vt nisi primo quoque tempore vtilia patriæ nostræ atque salutaria cōsilia ceperimus, periculum sit, ne breui funditus sit peritura. Sed quia tamen Ferdinā dus Imperator longe optimus fratri optimo successit, idēque ea cum prudentia, tum pietate præditus est, vt ad Imperium nostrum instaurandum, & res optime gerendas natus esse videatur: saluti equidem desperare nequeo. Nam cum hic omnia non ad suam, sed Dei gloriam referat, nec pro incredibili virtute atque animi constantia minus secundis rebus efferatur, quam aduersis deicitur: spes ostenditur Deum immortalē tantum felicitatis ad eum delaturum esse, vt res nostras labascentes non solum fulcire, sed etiam ornare possit. Cum præsertim ita se gerat ipse, & ea beneuolentia omnes omnium ordinum nostrorum homines sibi deuinciat, vt non solum eos, in quibus virtus maiorum nostrorum nec dum obsoleuit, in potestate sua habere, sed etiam eos, qui antehac duriores aliquanto fuerunt, flectere, & in viam reuocare posse videatur. Itaque; etsi imminentium periculorum metu pæne frangor & vehementissime doleo, quam Remp. nostram maiores nostri magna cum gloria constituerunt, & tutati fuerunt, eam culpa nostra dilabi & quodam modo

modo ruere: tamen non ita contraho animum, vt in rebus difficillimis non bene tandem sperem; Quippe cum videā magnas dari oportunitates hoc tēpore Rei pub. eiusedē reficiēdæ, cōstituendæ, atq; adeo ornādæ.

Venio igitur ad id, quod me tertio loco dicturum proposui; & qua consiliorū ratione rebus nostris languentibus mederi possimus, ostendā. Ac primū vt morum corruptela, discordia, & minor, quā par est, Magistratum auctoritas atq; potestas faciūt, vt Respub. non modò non florere, sed ne stare quidē possint: ita virtus ciuium, concordia, & iusta Magistratum potestas easdē continēt, tuentur, fouent. Nā Deus non minus bonos respicit perbenigne, quā improbos male multat, nec minus consentientes & amantes patriæ amat, quā factiosos affligit; nec deniq; minus Rēpub. eā, cuius Magistratus tantum potest quantū debet, cōseruat, auget, amplificat, quā eam hominum societate, in qua ciues peruerso quodā more, quibus parere debēt, imperāt, & eorū iustū imperiū recusant, angue peius odit atq; detestatur. Quare vt grauissimarū calamitatū metu nos tādē ipsos liberare, & patrię cōsulere possimus, pestes illas, e quibus Resp. nostra hoc tēpore languet quā primū euellamus necesse est; vt quoad eius fieri potest, virtutē maiorum nostrorum, sensum concordē, & eā, quæ necessaria cum primis fuerit, Imperatoris potestātē recuperare possimus. Nā cum his rebus Imperium nostrū partū sit initio, nō alijs cōmodius retineri vel instaurari poterit. Sed ante q̄; e ciuili ratione attulero, quæ ad rē ptinere videbuntur, de schismate

schismate horum temporum agam. Quod cum fons
 sit & origo malorum nostrorum, quibus hoc tempore
 affligimur maxime, hoc eodē sublato, reliqua nobis
 haud dubie omnia ad Rempublicam constituendam
 erunt facilia. Atque idem schisma tanto magis fu-
 giendum est nobis, quanto magis in Domino nostro
 I E S V C H R I S T O vnum esse omnes debemus. Est
 quidem Ecclesia sponsa Christi, atque huius adeo cor-
 pus: vt qui eam dissipat & schismate diuellit, quā huic
 iniuriam facit, eandem Christo ipsi inferre videatur.
 Quare Paulus Apostolus obsecrat Corinthios per no-
 men Domini nostri I E S V C H R I S T I, vt idem sentiāt
 & loquātur omnes, nec sint inter eos schismata. Deus
 autem vt ab hoc scelere nos deterreret, schismaticos
 exquisitiore quā alios facinorosos supplicio affecit:
 & quod ante inauditū fuerat fecit, vt Dathan & Aby-
 ron hiatus terræ modo quodam perhorrescendo ab-
 sorberet. Extiterunt, qui corruptelas & vitia ex agro
 Domini euellere vellent, idq; bonis omnibus applau-
 dentibus: neque esset, quamobrem vel consilij, vel fa-
 cti eorundem nos peniteret, si non longius quā mo-
 derata ratio ferret, prouecti fuissent. Sed cum hi Eccle-
 siam quā iuuare debebāt, schismate & perturbassent,
 & distraxissent, secuta sunt ea, quę vos tacita cogitatio-
 ne cōplecti malo, quā de rebus asperrimis asperum
 aliquid proferre; illud tamen quod huius loci est præ-
 termittere nec possum, nec debeo, eos qui profiteban-
 tur se languores Ecclesię curare cupiditate contentio-
 nis

nis incitatos, fines iustos correctionis trāsiliſſe. Quin eò prolapſos fuiſſe, vt non tam repurgarēt Eccleſiam melioremq; facerēt, ſed vt eadem ſublata nouam neſcio quam fabricarentur. Si domus aliqua aſperſa neſcio qua labe deformior ſit aliquanto, ſitum eſt in poteſtate Domini vel repurgare eandem, vt priſtinam formam bonam recuperet: vel diruere, vt aliam domum, eamq; pulcriorem conſtruat; cum ſub hac noua aut melius, aut æque bene contra tempeſtatem æris tectus eſſe poſſit. At Eccleſiæ longe alia eſt ratio. Quippe cum vna ſit ipſa, vna nimirum illa columba, de qua Salomon in Canticis canticorum; & vnum vnius capitis, videlicet, CHRISTI corpus, nec alibi vſpiam cubet CHRISTVS, & Spiritus ſanctus tanquam in templo ſuo vigeat. Itaque qui hanc deferit, & nouam in qua viuat, querit, ſeiſum fallit; & ſi fortè peregrino cœtui ſe adiungat, in eum locum venit, vbi nec Chriſtum, nec Spiritū ſanctum inuenire, nec ex vtroq; ſalutem haurire poſſit. Quò maiore cū pernicie ſua errant ſchiſmatici omnes, cum & Eccleſiam veram atque Germanam deferunt, & alios huic cœtus anteponunt. Quid igitur eſt? Certe vt ij, qui Eccleſiam veterem repurgandam cenſent, vt melior fiat, & priſtinam ſuam formam, eamque pulchram recuperet, me non modò non repugnantē, ſed etiam conſentientem habent: ita conſilia eorum, qui illam non repurgare, ſed diſturbare atq; oppugnare conantur, probare nec poſſum, nec debeo. Breuiter ſchiſma non medi-

camentum est, quo Ecclesia languens curetur, sed venenum, quo eadem colatur. Positum est enim in ipsa natura rerum, ea, quæ diuiduntur, non minus recidere ad nihilum, quàm quæ in vnum contrahuntur firma sunt atque stabilia. Conscinde vestem, & vestis non erit amplius vestis: disijce parietes domus, & domus non erit amplius domus: disseca corpus humanum, & pro corpore partes quasdam putridas reliqueris. Quod ipsum quale sit, & quàm perniciosum, si in vlla alia re, certe in Ecclesia cernitur. Quidquid enim ab hoc vno vnus CHRISTI corpore auulseris, vitam amittit, & computrescit. Quin immo quatenus Ecclesia in parteis distrahitur, eatenus CHRISTVS per summam iniuriam diuiditur. Nam, vt Paulus inquit, *Significatum est mihi ab ijs, qui sunt Chloës, quod sint contentiones inter vos, hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit, Ego quidem sum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, ego autem Christi. Diuisus est Christus?* En tibi qui Ecclesiam in parteis distrahuut, CHRISTVM etiam ipsum, quantum in se est, discerpunt atque dilacerant. Ac ne quis fortè putet hunc eundem in varijs coetibus, ijsquæ ab vno illo corpore suo, quod Ecclesia est, alienis sedem habere, monet nos Dominus ipse, ne audiamus eos, qui dum nos in cœtus illos ducere volunt, aiunt hîc vel illic est CHRISTVS. Nolo hîc asperius agere cum vllò, nec accusare quemquam; sed id tamen, quod in clarissima luce versatur, dissimulare non possum, nos Germanos, nos

inquam

inquã non minus, quàm Corinthios schismate in partes Ecclesiæ, atq; Reipub. perniciosas diuulsos esse; nõ minus dico: immo maioribus etiã de rebus, & ab eotẽpore quo primũ a veteri atq; catholica Ecclesia discelsio facta est in natione nostra, ita quidẽ vsu venisse, vt vnũ schisma semper ex alio nasceretur. Hinc tot cœtus hominũ religionis causa sociatorũ apud nos, qui cum omnes veterẽ Ecclesiã infectentur, & sint qui huic adimere conentur auctoritatẽ Ecclesiæ verẽ, quã sibi vindicant singuli, non tamẽ multo minus acriter inter se, quàm cũ illa pugnant. Ac quoniã præter vnã hanc nulla alia societaturũ humanarũ vera & Germana Ecclesia, in qua ad salutem aspirare queamus, esse potest: intelligitur haud obscure eos, qui de religione inter se hoc tẽpore contendũt, & patriã, & se etiã ipsos in grauẽ periculi flãmam cõijcere. Qui dũ mores aut dogmata aliorũ, quibus cũ in Ecclesia viuere debent, ferre nolint, idẽ eis accidit, quod ijs, qui in alto nauigãt, si quãdo odio eorũ quibus cũ vehũtur incitati, aut nauẽ comunẽ perforẽt: aut vt ab his seiungãtur, in mare profiliant, seqũe fluctibus huius cõmittãt. Hic quid reliqua quæritis? an nõ satius esset eis tolerare in nauĩ cõmuni, quod minus periculosũ esset, q̃; haud dubie mortis periculo se offerre? Quãuis enim optadũ esset, Ecclesiã nec corruptelis vllis, nec vitijs deprauatã esse: tñ id quidquid est ijs, qui idẽ nec probãt, neq; imitantur, fraudi non est. At schisma omnibus, qui in eo versantur, perniciosum est, & nõ minus Rẽp. quàm Eccle-

fiam ipsa labefactat. Itaq; ad eam curam incūbere debemus omnes, vt positis simultatibus posthac cōcordes simus inter nos, & de religione Dei immortalis idē & sentiamus, & loquamur. Thrasibulus Atheniensis, vt ciuium suorum discordias sedaret, legem tulit, qua omnis illarum memoria obliuione perpetua deleatur; atq; hoc eius factum vno omnium bonorū ore laudatur. Quanto laudabilius foret, si nos, nos in quā Germani controuersias religionis sustolleremus ipsi; & iniurias, quas nos ab alteris accepisse arbitramur, donaremus Ecclesiæ, donaremus patriæ, & non aliter, quā si inter nos nihil controuersiæ vnquam fuisset, quietis animis & concordi sensu inter nos viueremus. Quare in consilium adhibeamus non odium, nec arrogantiā, qui sunt pessimarum rerū consiliarij: sed caritatē, quæ ædificat & Ecclesiæ mirum in modū prodest. Hac eadē ducti certemus inter nos non vtri alteros vincamus contendendo, sed vtri de alteris melius mereamur. Cogitemus nos nō minus acres nostrorū, quā aliorū vitiorum iudices esse oportere, cum sua quēq; magis, q̄ aliena peccata premāt, & eos qui alios condēnant, dū suis interea vitijs indulgēt, iure à Deo condēnari. Accusem⁹ ante nos ipsos, quā alios, si quo modo in bono vincere malū, & eos, qui nos hoc tēpore oderunt, ad æquitatem Christianis hominibus dignam flectere possimus. Quod cum vtile fuerit per se, tum ad Ecclesiam repurgandam & pacem eius reconciliandā longe vtilissimū; cum nec nos, qui sumus

cum

cū potestate Ecclesiastica, minus quàm officiū nostrū postulat, fecerimus, nec qui se aduersarios cōstituerūt nobis, plus, quàm recta & moderata ratio feret, fecerint. Nos igitur, nos, quos Deus in specula Ecclesię suę ita collocauit, vt Episcopi simus, excitem⁹ nos ipsos, vt non quę nostra, sed quę Dñi nostri I E S V C H R I S T I & omniū sunt curemus; nec defendamus corruptelas atque vitia, sed eadem quoad eius fieri potest, tāquam vepres malas, extirpemus. Aduersarij autem nostri se quoque ipsos moderentur. Cogitent quàm periculosa sit contentio omnis, vt quę vim habet ad auditores peruertendos, auctore Apostolo. Cogitent quid acciderit Dionysio Alexādrino doctissimo patri, qui cum in refellenda hēresi Sabelliana egregiam operā Ecclesię nauasset: tamen cum eius animus in contentione exarsisset, nescio quo modo acrius, & concitator esset, quàm oporteret, a moderata veritatis ratione eò deflexit, vt non solū Sabellianam hēresim confutaret, quod bonum erat: sed etiam cōtrarium huic errorem inueheret, id quod non minus malum erat, quàm hēresis ipsa Sabelliana. Nā ex eo errore nata fuit lues illa Arriana, quę postea totum fere Orbem terrę non sine graui Ecclesię atque religionis Christianę pernicie peruagata fuit; vt Basilius ille Magnus recte factum Dionysij compararit facto eius, qui cum surculum in horto curuum atque prauum flectendo corrigere vellet, & in eo ipso esset nimius, & faceret, vt surculus idē in contrariam partem non minus curuus esset atque

deformis. Cogitent denique mutationes illas, quæ vel bona æque ac mala tollūt, vel pro malis alia nō minus mala inducunt, quales multæ in hæc tempora nostra inciderunt, minime ferendas esse. Quippe cum a bono Ecclesiæ statu tam alienæ sint, quàm quæ alienissimæ: nec est, quãobrem hic metus infamię quemquam moueat, & ab eo, quod recta officij ratio præscribit, deterreat. Nam non, qui errorem suū agnoscit, & cōfiteatur, cum in eo ipso voluntati diuinæ obediat, sed qui eundem aut nō agnoscit, aut defendit, perperam atq; turpiter facit. Aurelius Augustinus sanctissimus atque sapientissimus Episcopus cum in illa opinionū temporis sui varietate aliquoties lapsus fuisset, maluit errata hæc aperte cōfiteri, quàm dissimulare eadem, aut defendere; ne eos, qui non satis cauti essent, in errorem vllum auctoritate sua induceret. Atq; hic etsi lucubrationibus suis doctrinæ Christianę multū sane lucis attulit, nec vllus Ecclesiasticorū scriptorū plura, & vtiliora monumēta posteritati reliquit: ex omnibus tamē libris eius nullus est honorificentior ipsi, quàm is, qui errores auctoris non dissimulāter aperit. Neque enim qui veritati cedit, succumbit turpiter: sed dū seipsum vincit, gloriosissima victoria potitur. Quæ cū ita sint omnia, ad eam officij nostri rationem omnes omnium partiū Germani excitemus nos ipsos, vt sublato tādē schismate cōcors sit omniū de religione sensus; nec patiamur nos ab hac ratione vllō peruerso animi motu deduci. Et quãq; hæc, quę ad cōmunem nostrā vtilitatē ac salu-

ac salutem vehemēter pertinēt, magnos animis omniū motus afferre debent: tamen si qui forte quietia consilia repudiauerint, maluerint quē litigare, quā cōmuni cōsilio Ecclesiā atq; Rempub. iuuare, nos qui publicis Ecclesiæ muneribus fungimur, nos inquā, officium erga eandem atq; patriā nostrā prætermittere minime debemus: ne si fortè hæc cū pernicie multorū conciderint, nos casum hūc præstare cogamur: & culpa nostra non ita multo minus fraudi sit nobis, quā si ipsi ad motis quasi machinis illas diruissemus. Quo magis elaborem⁹, vt si nō cū alijs, tamen seorsim Ecclesię cōmuni quasi incēdio cōflagrāti, quantū in nobis est, succurramus. Ad quā rem bene vt iliter quē cōficiendā tanto plus facultatis suppetit nobis, quāto minus ea omnia Ecclesiæ nostrę defunt, quę ad eandē vel repurgandā vel excolendā sunt accōmodata. Habet hæc verbū Dei, & scripturas diuinitus inspiratas; habet illū sanctorum Doctorū atq; Ecclesiæ Catholicę de dogmate veritatis sensum non obscurū, habet deniq; mores inueteratos, cōsq; ab omnibus Ecclesijs approbatos. Ac si quid fortè horū alij cœtus habēt, id totū ab illo nostro veteri, vnde orti fuerūt, initio, quasi per manus traditū acceperūt. Hæc ipsa si peruestigauerimus nos, erit in p̄cliui, vt de omnibus ijs, quæ religionis sacrosanctę sunt, sine errore iudicemus; ac vera a falsis, bona aut a malis discernam⁹. Itaq; cū in nostra potestate sitū sit, vt si velimus Ecclesiā ipsi nostrā simul & repurgare, & excolere possim⁹, cauendū est maxime, ne culpa officij

officij deserti nos post hac premat; néue illud Spiritus sancti in scripturis, *Uæ pastoribus, qui pascunt seipos*, nobis iure exprobari possit. Suscipiamus igitur animos dignos munere nostro; corrigamus ante nostra, quàm aliena vitia; atque operam demus, vt nec prauis atque peruersis moribus, nec vlli pernicioso errori locus in Ecclesijs nostris relinquatur. Sed omnia ad gloriam Domini nostri IESV CHRISTI & salutem hominum ita referatur, vt in Ecclesijs eisdem vigeat pietas, vigeat disciplina, vigeat concordia. Hunc certe conatum nostrum, cumq; pie susceptum, Deus, qui consilijs quietis atq; salutaribus fauet, haud dubie approbabit; eiq; talem, tanquam bonum euetum adiunget, vt non solum amicis nostris atq; socijs satisfacere, sed etiam aduersarios nostros placare possimus.

Quanquam autem si schisma illud sublatum fuerit, in posterum non solum Ecclesiæ, sed etiã Reipub. status melior erit procul dubio, tamen ne quid eorũ, quæ ad institutum nostrum pertinent, prætermittam, civilem etiam rationem, qua Respublica nostra fulciatur, subiungam. Ac primo quidem ostendam, quo modo remota corruptela morum disciplina vetus, eaque honesta, restitui tandem possit. Quod tanto fuerit necessarium magis, quanto minus, quæ non bene morata est Respub. bona, tranquilla, atque beata esse potest. Deinde de pace ipsa atque concordia Germaniæ nostræ afferam, quæ mihi videbuntur ad rem pertinere. Ad extremum, quo pacto Respub. nostra non solum refi-

ci,

ei, sed etiam ornari atque amplificari possit, docebo.

Atque ut mihi quidem videtur, ea demum Respub. optime constituta esse, in qua ciues faciunt sua sponte, quod bonum est, & cum officio recto coniunctum. Etsi igitur Plato ille philosophorum facile Princeps leges, quæ supplicia in sceleratos constituunt, probat: his tamen eas, quæ homines ad virtutem adducunt, & ita formant, ut præmio potius quam pœna digni sint, anteponit. Effet quidem optandum, ut patria nostra hoc tantum legum genus, quo regeretur, desideraret. Quod sane contingeret, si homines nostri caritate atq; Spiritu sancto tantum ducerentur, sed quia cum imperfectioribus, quorum multi metu continendi sunt in officio, viuitur, certe ut bonorum virtus alēda est præmijs, ita improbi a scelere pœnis propositis sunt deterrendi. Neque enim ignotum est illud Solonis, *Duabus rebus, præmio & pœna Respub. contineri.* Sit igitur in Respub. nostra constitutum: Ut qui leges publicas violant adulteri, sacrilegi, calumniatores, perfidi, latrones, seditiosi, peditores, perduelles, non solum omni honoris aditu intercludantur, sed etiam eo, quem forte obtinent honoratiorem, loco moueantur. Nec moueantur solum loco eodem, sed ex ipso etiam hominum cœtu prorsus eiciantur: homines non digni, qui cum hominibus viuāt, ipsi nimirum ab omni hominum societate tam alieni. Rursus qui Reipub. vtilem nauant operam, hi ornentur præmijs; & in eo honoris gradu collocentur, ut quanto meliores sunt ciues, tanto beatius viuant, &

H

vberiore

vberiore[m] virtutis suę fructũ consequantur. Atq; hæc
 præclara, quæ Imperator noster in Rempub. inducere
 potest, idq; approbantibus bonis omnibus, procul du-
 bio egregiã afferet vtilitatem rebus nostris; & id plane
 efficiet, nihil vt videatur in Germania nostra miserius
 esse, quàm turpiter viuere, & patrię nocere; & nihil vi-
 cissim beatius, quàm bene honesteq; viuere, & de eadẽ
 patria bene mereri. Quã rationẽ cũ olim in Repub. La-
 cedemoniorũ cõstituẽda sibi pposuisset Lycurgus ho-
 mo prudētissimus, id quidẽ effecit, vt quos hæc genuit
 fet ciues, vtiles essent patriæ; & mallent honeste mori,
 quàm turpiter viuere. Ex hac igitur multo plures, q̃
 ex vlla alia Greciæ ciuitate boni atq; fortes ciues pro-
 dierũt. Quo melius fecerimus nos, si hos: si hos dico?
 immo si patres atq; maiores nostros, q̃ honestatis ma-
 gnam semper rationem habuerũt, & nõ multo minus
 bonis legibus, quàm illa Lycurgi fuit, seipso[s] deuinxerunt,
 imitati fuerimus. Ac si vlli, certe nobiles nostri
 atq; Principes viri, qui in oculis hominũ viuũt, & alijs
 vel bono, vel malo sunt exẽplo, ad omnes recti officij
 partes excitãdi sunt. Quib⁹ nõ solũ fraudi sit cõtra,
 quàm leges publicæ præscribũt, facere: sed etiã animũ
 ac mores non ita excolere, vt Reipub. vsui esse possint.
 Nã q̃ hoc officiũ suũ negligũt, non solũ perperã fa-
 cere, verũ etiã Rempub. cuius cõmodis seruire & con-
 sulere debent, prodere quodam modo videtur; vt scri-
 ptũ est ab Xenophonte homine doctissimo. Huc ac-
 cedat censura illa, cuius a me ante mentio facta est, vt
 quo

quo quisque maiore ornatus est dignitate, eo grauiore infamiæ genere notetur, si fortè in flagitia inciderit. Atq; hoc præclarū disciplinæ vinculū vtinā aut nunquā e Repub. nostra sublatū fuisset, aut primo quoq; tēpore restitueretur. Quod ipsum nobiles atq; Principes viri si dignitatē suā tāti faciunt, quāti facere debent, ita ipsi renouēt, vt sceleratos ordine suo moueāt; nec patiātur horū quasi contagione alios, qui ordinis sui sunt, cōtra quā decus commune postulat, infici atq; contaminari. Iā vero vt non solūm scelerati metu pœnæ terreātur, sed bonorū etiā virtus præmijs acuat: certe bene meriti de Repub. in publicis cōuētibus ornētur, & extent præclara quēdā in Repub. nostra insignia virtutū. Quod quantam vim habeat nō solūm ad homines in officio cōtinendos, sed etiā ad excitandas horū virtutes & actiones laudabiles, multa omnium ætatū exēpla illustria ostendūt. Atq; hæc, quæ de præmio & pœna a nobis posita sunt, non in eas angustias concludimus, vt ad nobiles & Principes viros tantūm pertineant: sed tā late ea patere volumus, vt vniuersus populus præmio inuitetur ad virtutē, recteq; facta, & pœna a delictis atq; flagitijs deterreatur. Sit igitur Respub. nostra ita cōstituta: vt in hac posthac bonis vtile sit, atq; honorificū viuere honeste & patriam iuuare; sceleratis autē calamitosum, malefacere ac patriæ nocere. Cogitemus quantum virtus maiorum nostrorum ipsis atq; Germaniæ nostræ existimationis bonæ peperit. Quā nimirum virtute illi ita se exteris genti-

bus commendauerunt, vt cum quædam harum ciuitates constituere vellent, euocarint homines nostros, eosque gubernaculis illarum admouerint. Hos nanque tanti fecerunt, vt ab eis regi ducerent beatum esse; neque id iniuria. Nam in quibus ipsi & Pannonum, & Sarmatarum, & Transiluanorum ciuitatibus domicilia sua collocarunt, has ita administrarunt, vt præ ceteris eandem regionum ciuitatibus florent. Quod si maiorum nostrorum mores boni tantum profuerunt exteris gentibus, quanto maius erit nunc dedecus nostrum, si ob vitia, nescio quæ, non modò non exteris amplius, sed ne nostris quidem profuerimus. Cum præsertim eius rei, qua patriam iuuare possimus, cõficienda non ita difficilis sit ratio, dum modò & nostra, & maiorum nostrorum instituta bona, quæ partim moribus inueteratis, partim vero decretis cõuentuum nostrorum publicis continentur, custodire, quàm rebus nouis, & ijs quidem noxijs, studere maluerimus. Sed hæc hæctenus de moribus hominum nostrorum; nunc vero de pace atque tranquillitate. Constat discordia & factiones esse grauissimas illas Rerum publicarum pestes, quibus res magnæ non minus atteruntur, quàm concordia & coniunctione ciuium parua crescunt. Nam ille quamdiu in ciuitatibus atque Rebus publicis versatur, tãdiu hæc ita agitantur, vt sint prorsus miseræ. Dedit huius quidem rei documentum Respublica nationis nostræ ante quàm constitueretur, & in vnum quasi corpus coalesceret. Quæ postea pro ea, quæ contrarijs attributa est, vi,

tanto

tanto magis in concordi suo statu effloruit, quãto ante calamitosior fuerat. Et quãquam si schisma, de quo iam egimus, ex Ecclesia tolleretur, omnia nobis ad pacem atq; concordiam essent faciliora: tamen si qui fortè cupiditatibus suis indulgere, quàm pijs atque quietis consilijs parère maluerint, ratio certe ineunda erit, vt si non caritate, metu tamen pœnæ ad officium reuocentur. Nihil æque discordiam atq; factiones alit, ac vis atq; iniuria: dum qui aut pari sunt potentia inter se certant, aut potentiores eos qui imbecilliores sunt conãtur opprimere; hi autè se atq; fortunas suas opibus aliorum tueri student. Quo magis cauendum est, ne leges, quas maiores nostri de pace publica tulerunt, antiquentur; nèue locus in Repub. nostra sit ijs, qui malūt vi agere, quàm legibus: homines nõ digni, qui cum hominibus uiuant, quando ad ipsam belluarum immanitatè ita sese abijciunt. Vigeat igitur iudicium illud, quod primũ Maximilianus Cæsar ita cõstituit, vt in eo non minus facillè ius suum infimi obtineãt, quàm summi; & hi si in leges publicas inciderint, non minore seueritate, quàm illi plectantur. Vigean leges publicæ, & summos atque infimos æque teneãt; id quod ad concordem Reipub. statum tanto erit aptius, quanto contrarium eius causam dat maiorem odijs, maleficijs, motibus. Ac quo maius Reip. nostræ sit præsidium in legibus, ac iure contra factiones, seditionesq; , caueatur iterum ne cui hominũ nostrorum liceat aut suo, aut alieno nomine in Germania militè

scribere, nisi huius rei Imperator ipse auctor factus fuerit, aut forte ei, qui militem scribit defensionis causa, bellum sit gerendum. Ac quoniam callidi homines vim, quam alteris inferunt, sub specie defensionis excusare solent, intra quos fines ius huius consistere debet, decernendum videtur; nec minor in eos, qui Legi de pace fraudem faciunt, quam in eos, qui hanc eandem non dissimulanter violant, poena sit constituta. Ac quia leges inanes fuerint, nisi sint qui, quod praescribunt eadem, exequantur, renouetur illa Reip. nostrae sanctio, ut quicumque possunt iniuriam ab ijs, quibus vis publica infertur, depellant & turbulentos coerceant; & si moniti officium hoc suum non fecerint, non multo lenius, quam ij qui pacem turbant, multentur; quippe cum non minor sit culpa eius, qui non ab alijs iniuriam propulsat, cum potest, quam qui eandem infert. Iam quia priuata quorundam foedera, eaque; ita contra omnes icta, ut ne Imperatorem quidem exciperent, factiones fouerunt antehac perniciosas: & mores nostros ita peruerterunt, ut cum ante seditiosi communi omnium nostrum consilio, atque ope coercerentur, per foederatos illos aliquandiu steterit, quo minus id effici posset. Quo ipso quantum detrimenti Respublica nostra ceperit, huius quasi vulnera declarant, & ante oculos omnium ponunt. Itaque Lex illa Maximiliani, quae, ut ante a nobis dictum est, vetat, ne qui foederibus huiusmodi vel cum hominibus nostris, vel cum exterarum gentium Regibus se villo tempore iungant, renouanda

uanda est. Renouandum est item illud saluberrimum Legis de pace publica caput, quod constituit, vt cōmuni omnium ordinum ope arma e manibus seditiosorum extorqueantur; & eò quidem maiore cum seueritate, quòd quidam eorum, quos minime oportet, & milites nostri in ista Reipub. nostræ quasi nocte diurna assueuerunt populari patriam, ex huius præda sibi rem parare, & in ista sua armorum licentia spem libertatis, nescio cuius, ponere. Viuimus cum hominibus bellorū appetentibus, quos nisi pietas Christiana ad mansuetudinem flectat, malunt potius rem ad arma deducere, quàm æquo cū alijs iure viuere. Quo etiam minus illi, qui sine iusta vllius auctoritate fiunt militum concursus, ferendi sunt; eò quòd & nationi nostræ infesti sunt, & magnis motibus causam præbere videntur. Solent quidem e malis moribus bonæ leges nasci, atq; hæc tū ferri solent, cum laboratur maxime; verum nobis, vt pestes illas, quæ Rēp. nostrā perturbant, tollere, atq; eam in statū, vnde decidit, quietum atq; concordē restituere possimus, non est necesse nouas ferre leges, sed quas habemus veteres retinere, tueri, custodire. Ad quod ipsum tātō nos magis excitare debet officium nostrū, quanto turpius atq; miserius fuerit nos vel hanc labefactare, vel deserere, & in ea nobis ipsis tantum periculorum conflare. Quoad cōcordes fuimus, virtus, atq; arma nostra præsidio fuerunt cum singulis nobis, tum Reipub. cunctæ & hostibus nostris terrori; sed nunc sublata concordia
atque

atque beneuolentia, nec nobis atque patriæ hoc eius asperrimo tēpore opē ferimus; nec, vt ante, terrori sumus maleuolis, sed ludibrio: dū putant se artibus suis, quod conantur, efficere posse, nimirum vt nostris consilijs, nostris armis confecti, fractiq; concidamus. Nec est, cur hic quærat relinqua; cum vobis ignotæ nō sint plagæ illæ, quas dum hominibus, nescio quibus, ijsq; de nobis male cogitantibus, gratificamur, non ita pridem accepimus. An non hac lege nati sumus, vt magnam nostri partem patria sibi vindicet? At nunc sunt in Germania nostra, qui malint vim atque manum patriæ huic suæ afferre, quàm exterarum gētium vim atque iniuriam ab ea depellere. Hoc malum, vt fugere, & maculam hanc atq; dedecus, quod certorum hominum culpa contraxit, e nomine nostro, quàm primū delere possimus, nihil hic aliud dicam ego, quàm quod a nobis omnibus salus publica impetrare debet; vt quas gerimus similtates inter nos, deponamus quàm primum; & posthac singulari animorum consensione resistamus factiosis illis, & patriæ laborāti succurramus. In ea incidimus tempora, vt hostem post homines natos potentissimum truculentissimūq; a ceruicibus nostris non sine graue periculo nostro arceri queamus; etiam si coniunxerimus omnes copias nostras, & communem patriæ nostræ defensionē gnauiter susceperimus. Itaq; nisi desierimus factiones ipsi nostras fouere, & nobis ipsi infesti esse, quid tandem futurum erit nobis? ac si studio partiū incitati ijs, qui

e ruinis

e ruinis nostris crescere cupiunt, obsequi, quàm idem de Repub. nostra sentire, eamq; iuncta opera tueri maluerimus, an nō hanc magna cum infamia nostra deserere, deserere dico: immo prodere videbimur. Quare si nobis patria, si salus publica cara est, vt debet, ad eam curam incumbere nos oportet, vt quacunque ratione possimus omnia, quæ discordiæ atq; factionibus materiam subijciunt, e Repub. nostra primo quoque tempore tollamus; & communi Ordinum sumptu tale in ea præsidium colloceamus, vt coerceri facili possint, qui leges vi atq; armis perumpunt: nec æquo cū popularibus suis iure viuere volunt. Ac si qui fortasse a quietis consilijs abhorreāt, & discordia magis quàm pace delectentur, nec velint de suo suppeditare, vnde præsidium illud alatur: inueniuntur tamen non pauci omnium Ordinum viri boni, qui quanto magis otio atque publicis rationibus nostris fauent, tanto minus consilia factiosorum ferenda putant; hi certe nec patriæ, nec sibi deerunt, sed quantum debebunt, conferent in eam rationem, vt præsidium, quo de agimus, perniciosis certorum hominum conatibus opponi possit. Ac si leges apud nos tantum valuerint, quantum debebunt, & fuerint, quæ defendant innocentes, seditiosos autem comprimant, habebimus breui Rempub. quietam ac tranquillam; & factiosi legibus ac armis bonorum territi consilia sua, eaque Reipub. perniciofa, mutare cogentur. Sed de ijs, quæ ad cōcordiam, & pacem publicam pertinent, satis iam dictum sit; si

I quod

quod vnum addendum est, non prætermisero, nimirum rem pessimi exempli non ita pridem in Germaniam nostram inductam esse, vt leuissimis quibusq; nebulonibus liceat bonorum virorum nomina non solum sermonibus, sed etiam scriptis conscindere; & quorum constantia, virtus, & fides erga Imperatorem nostrum atq; Rēp. perspecta est, & quasi in illustri loco sita, eos acerbissime calumniari; commendare autē in vulgus seditiosos, vt quantum in eis est iam non tam fraudi sit malis perperam facere, quàm bonis in officio permanere. Quod quanto minus ferendum est, tanto maiore seueritate in auctores facinoris tanti, eorumque fautores statuendum esse videtur. Verum quia ea, quæ Reipub. intersunt, constitui non facile possunt, nisi Princeps noster auctoritatem potestatemque iustam recuperarit: de hac ipsa, quod me postremo loco facturum ostendi, nunc dicam, atque hanc Orationem eo libentius ingrediar, quod ea se nobis offerunt, vt non solum potestas illa recuperari facile, sed per eam patria nostra ornari, & Imperium feliciter sane propagari possit. Et quoniam quæ afferam ego cum salute patriæ atque vniuersi Orbis Christiani coniuncta erunt, spero rem ipsam a vobis impetraturam esse, vt Orationem hanc meam non inuiti sitis audituri. Ac primo quidem si concors atque quieta esset Respub. nostra, nec exteræ nationes tot ac tanta pericula nobis atque vniuerso nomini Christiano conflarent, minus esset causæ, cur

sæ, cur in Repub. nostra maiorem Imperatoris potestatem desideraremus. Sed quia in eadem viuunt homines quidam factiosi, & tales, vt nisi potestate aliqua maiore a consilijs perniciosis deterreantur, nec legibus obediant, nec patriam perturbare desinant: & cum Turcæ, ac quidam vicini nostri id agant, vt Imperium nationis nostræ, quod idem Romanum est, aut transferatur aliò, aut funditus intereat, & nos non solum hoc insigne ornamentum nostrum, sed etiam libertatem amittamus: certe alterutrum horum euenire necesse est, vt vel Imperatori nostro maior potestas adiungatur, vel Respub. nostra intestinis motibus & exterarum gentium armis confecta ipsa pereat. Hoc si accideret (quod tamen omen Deus perbenigne auertat) non ita multo post reliquæ etiam Christianæ gentes ruerent. Est enim Germania nostra illa quasi arx, in qua Orbi Christiano & oportunitate loci, & militum copia atque fortitudine tantum est præsidij, quantum in nulla alia natione. Nam cum Imperium in ea sedem suam quasi in medio Christianarum gentium posuerit, & vicina sit Italia, Gallia, Pannonia, Sarmatiæ: certe in quamcunq; harum nationum hostes Christiani nominis impetum fecerint, noster ei miles subuenire subito atq; commode potest. Quod quâto nationibus illis pl' auxiliij ferre potest, tâto plus piculorum eisdem esset, si hostes illi Germania nostra potireretur. Nisi quis fortè putat hos eosdem cupiditates suas crudelibus nostro sanguine ita expleturos esse, vt tela ipsorum

postea sint quietura. Hoc qui sentit, eos non satis bene nouit; & ignorat Mahumeticis legibus ita vinciri, vt si parcant vlli Christianæ genti, graui se religione obstringi arbitrentur. Verum illud tamen negandum non est eos hoc tempore nostrū plus, quàm aliorum sanguinem sitire; non quod nobis oppressis deposituri sint arma, sed vt eisdē sanguine nostro imbutis sperent fore, vt reliquas Christianas nationes facilius vincere atq; opprimere possint. Quare nō solūm nostra, sed etiam omnium Christianorum interest Imperatoris nostri potestatem, atque adeo Imperium ita constitui, vt vigeat, & pristinam suam dignitatem recuperet. In quo nos quidem tenuiore etsi aliquandiu satis bene beateq; viuere potuimus, non tamen in nobis Orbi Christiano tantum fuit præsidij, quantum esse debuit, & dignitas Imperij nostri postulauit; aliàs Turcæ Bizantium non eripuissent Reipub. Christianæ, nec fines suos eò protulissent, vt iā e Pannonia, cuius bonam partem occuparunt, ceruicibus nostris imminere videantur. Fuit antehac nobis atq; cunctæ Europæ perhonorificum cum istis in Asia ipsa bella gerere, & faucibus horum exteris gentes eripere. At nūc (prō Deus immortalis) res nostræ eò reciderunt, vt nō in Asia amplius, sed in finibus nostris cum eisdem pugnare cogamur. Quo magis potestati Principis nostri, atque adeo Imperio fauere ipsi, & operam dare debemus, vt eodem nostræ atq; Christiani Orbis res contra communes hostes bene muniantur. Imperia quæ

vi constât, & populos duriore seruitute premunt, minime probo; illa autem moderata, quæ populos liberos non affligunt, sed defendunt: nec eosdem opprimunt, sed in officio tamen continent, & ab intestinis motibus auertunt, non possum non probare. Maxime si ita ferant tempora, vt necesse sit horum potentia iusta aliorum vim iniustam & crudelem frangi. Vt enim iniustum Imperium, quod seruitute homines opprimat, perhorrescendum est, ita bonum atque iustum, quod liberat eosdem atq; defendit, expetendum. Inciderant in illud Iudæi, cum ab Assyrijs capti seruitutis durissimæ vinculis constringerentur: sed postea tamen Cyrus, quem Deus ipse excitarat Imperatorem iustum, iugum hoc a ceruicibus illorum deiecit. Quo tēpore animaduersum fuit imperia iusta & approbata diuinitus, & hominum generi multum conducere. Quare nolim in natione nostra Imperium tale, quale & Assyriorum fuit, & hoc tempore Turcarum est, existere. Maxime tamen volo tale Imperium, quale pristinis temporibus Cyri, & postea Caroli, Othonū, Henricorum, & Federicorum nostrorum fuit, restitui. Nolo nos Germanos, nos inquam, per quos alij liberi esse debēt, libertatem nostram pristinam amittere: Sumus profecto, sumus in eum locum deducti, vt statuendum sit nobis vtrum hoc tempore, quo tantis procellis iactamur, malimus seruire turpiter, aut perire; an Principem nostrum maiore, & ea cum potestate esse, vt maximorum periculorum metu nos liberare, atq; dignitatem

nostram tueri aut instaurare recte possit. Ad quod ipsum ante etiam nobis oportunitates quædam bonæ fuerunt, sed tamen nec maiores nec meliores, quàm hoc tempore; ut si quod necessarium est rebus nostris, & tantum commodorum afferre potest, neglexerimus, ipsi a nostra atque publica Germaniæ nostræ salute simus plane auersi. Principio constat Imperatorem nostrum e publico Reipub. nostræ non habere, unde ipse ac familia eius commode vivere possit; Abundare autem singularum regionum nostrarum Principes, atque Magistratus: ad eosque tantum bonorum, atque fortunarum fluere, ut non solum commode, sed etiam laute atque cum quodâ splendore vivere queat. Quod quale sit, & quantum de Imperatoris estimatione atque auctoritate detrahat, non facile dixerim; certe alterutrum horum usu venire necesse est, ut aut Imperator noster ab ijs, qui in potestate ipsius esse debent, contemnatur, ut nunc tempora sunt, & mores: aut damna hæc Imperij patrimonio suo, si quod habet, vberius quoquo modo sarciat. Quorum alterum non potest non nocere Reipub. alterum vero eidem tanto minus commodum est, quanto diligentius ea, unde multum emolumentorum ad nos redit, quàm tenuia, si quæ habemus, curare solemus. Quare ut Imperator noster e publico nostro tantum utilitatis atque emolumentorum capere possit, quantum oportet, si suaderem Principibus Magistratibusque eiusdem Reipub. nostræ, ut quæ vectigalia publica Imperij

perij ad se transtulerunt maiores ipsorum, ea restituerent, atque ita censum Principis sui ad cōmunem omnium vtilitatem augerēt, non esset profecto, cur quisquam consilium hoc meum reprehendere deberet. Etenim si Longobardorum Principes cum primum regnum suum constituerent, de suo, quod publici iuris nullo tempore fuerat, in publicum tantum contulerunt, vt Rex eorum cēsum honestum habere posset: quanto æquius esset, vt nos Imperatori nostro redderemus, quæ maiores eius aliquando habuerunt? Sed quia verisimile nō est Principes, Magistratusq; nostros a iure inueterato spōte sua decessuros esse, & passuros, vt res tanti emolumenti a se auferantur, ne detur causa motibus periculosis: satius esse cēseo institui vectigalia noua ad vtilitatem Imperatoris nostri, quàm vetera restitui. Cum præsertim populis non æque graue fuerit pendere vectigal nouum, quàm Principibus atque Magistratibus sua, quæ multum vtilitatis afferunt, vectigalia amittere. Ac mihi quidem videtur populis, atque adeo cunctæ Germaniæ vectigal illud eo minus molestū futurum esse, quòd singulorum rationes publicis commodis ita contineri videntur: vt quanto Imperator noster plus poterit, tanto singuli Reipub. nostrę ciues & quietius viuere, & e bonis eiusdem facilius crescere queant. Nam quoad Imperium nostrum beatum fuit, & Imperatorum facultates amplæ, maioribus nostris aditus ad magnas cum diuitias, tum dignitates non solū domi, sed etiam in

Prouin-

Prouincijs nostris patuit. Hinc in Italia Gonzagarū, Vicecomitum, Scaligerorum, Columnensium, Malatestarum, & aliarum nobilissimarum gētium fortunæ atq; ornamēta. In Gallia autem Sabaudia, Salutię atq; Montisferratensium Principum opes atq; dignitates magnæ atque florentes. Quas ipsas gentes e Germania nostra in illas sedes transtulerunt Imperatores nostri, & censu atq; honoribus auxerunt. Quanto igitur ad vtilitatem etiam singulorum aptius fuerit in Repub. nostra virtuti bonorum talia proposita esse præmia, quàm eisdem e tenuitate Principis sui ita languere, vt in ipsa etiam patria non modò non amplas illas bonorum accelsiones exspectare quisquam, sed sua ægre tueri possit. Errat igitur quicumque putat fore, vt quod Imperatori soluet vectigal perditurus sit; & non potius bene, atque vtiliter omnino collocaturus. Verum enimvero cum Reipub. nostræ inter sit plurimum, vt non modò Princeps eius non tenuior sit, quàm oportet, sed aliàs etiam tantum possit, quantum dignitas eius postulat: certe quod sibi Magistratus in natione nostra atque Principes singularū regionū sumunt, vt populis suis quotiēs volunt arma imperent, idem cur Imperatori publico nomine, & totius Reipub. causa non liceat, equidem non video. Ac si illis licet imperare militem, etiā si Imperator auctor nō fiat: quanto equius fuerit, Imperatorem sine consensu horum euocare ex omnibus Germaniæ regionibus milites, quotiescunq; vel motus intestini sedandi sunt, vel
externi

externi hostes arcendi. Quod cum nunc ei non liceat, nisi antè, quod agere instituit, Ordines Reipub. nostræ ratum habuerint, fit, more nescio quo, vt qui Principi nostro parère debent, eorum ipse nutum intueri cogatur. Quod quale omnino sit, malo vos tacitos cogitare, quàm ipse durius quidquam proferre. Incommodum certe hoc esse Reipub. nostræ quotus quisq; est, qui non intelligit? Nam cum ad res bene gerendas sæpe opus sit celeritate, quam Iulio Cæsari primo Imperatori multas atque gloriósissimas peperisse victorias memoriæ proditum est, cum primis vtile erit Reipub. Imperatorem tantum in ea posse, vt sine vlla mora huic eidem succurrere valeat; nec ipsi necesse sit tempus terere eo impetrando, quod publica salus exigit, auxilio; atq; ita sæpe occasionem rei bene gerendæ amittere. Ac si vnquam antehac ratio illa fuit necessaria patriæ nostræ, certe hoc tempore necessaria est maxime: dum quidam eorum, qui in consilium publicum adhibentur, maiorem sui priuati quàm publici commodi rationem habere solent; nec ante probant, quod Imperator petit, quàm eis rerum nescio quarum, nec satis bonarum atq; Reipub. vtilium, licentiam concesserit. O tempora! Ad quam peruersitatem hoc etiam accedit, quod cum in milites nostros ij, qui singulis populis præsunt, Principes atque Magistratus plus quàm Imperator ipse potestatis habere videantur, ijdem milites auctoritatem huius Principis sui iustam contemnant; nec dubitent contra

K hunc

hunc arma suscipere & patriæ manus nefarias afferre. O mores! olim cum disciplina vetus vigeret, qui in militiam peregrinam proficiscebantur homines nostri, semper Imperatorem atque ipsum adeo Imperium patriæ nostræ in sacramento militari excipiebant. Sed nunc in ista rerum nostrarum perturbatione inuenias multos, qui nec Imperatoris, nec patriæ vllam habeant rationem; & quorum arma non minus infesta sint Cæsari nostro atque Reipub. quàm exteris gentibus, ijsque a nobis prorsus alienis. Quod malum nisi e Reipub. nostra sublatũ fuerit quàm primum, periculum est, ne ipsi nos atque patriam nostrã breui funditus euertamus. Quare si hanc beatam, & nos in ea beatos esse voluerimus, eò conferamus curam operamque nostram, vt maior sit in posterum Imperatoris nostri potestas: nec minus hic possit in cunctam Germaniam, quàm singuli Principes in singulos populos suos. Quod si euenerit, certe quod nunc non sine magno nostro damno prostratum iacet, Imperium nostrum eriget se breui, & fructus Reipub. vtilis atque salutare tandem aliquando feret. Ac si quis fortè metuat, ne si potestas Imperatoris ita restituta fuerit, libertas nostra in dubium vocetur, is sic habeat Principem non terrori esse bonis, sed improbis atque sceleratis: nec eos, qui Magistratui suo tantum tribuunt, quantum debent, sed eos, qui iustum eius Imperium recusant contra, quàm veræ libertatis ratio præscribit, facere: quando cupiditati-

piditatibus suis improbis turpissime seruiunt, nec eam, quam debent, rationem salutis publicæ ducunt. Fallitur enim, quicumque libertatem suam in eo constituit, ut quæ facere debet, non faciat. Cum præsertim ea demum vera sit libertas, quam Deus ipse præcordijs hominum inserit, ut non inuiti faciant, quod officium rectum præscribit: sed libenter & legibus bonis obediant, & Magistratus suos obseruent: & caueant, ne contumacia sua horum auctoritatem conuellant. Quod quatenus homines faciunt, eatenus seruitutem carnis turpem vitant, & voluntatem suam voluntati diuinæ plane vera cum libertate accommodant. Vellem equidem omnes officium suum præstarent volentes; sed si qui fortè obiecto maioris potestatis metu cogendi sint, hoc per se multo erit melius, quàm concedere ipsis, ut spreta summi Magistratus auctoritate faciant, quod sibi libet: idque certe non minus, quàm equo feroci injicere frenum: quàm permittere, ut effrenatus currat quocumque impetu suo feratur. Quod cuiusmodi sit, & quàm perniciosum dederunt documentum casus perhorrescendi, eorum qui cum Imperatorem nostrum, in cuius potestate esse debebant, contemnere non dubitarent, eodem, quod excitant, belli incendio conflagrarunt ipsi atque conciderunt. Sinite me hoc loco præterire reliqua, quæ sine acerbissimo animi dolore ne cogitare quidem possum. Et quanquam quæ de potestate Principis nostri dixi,

æqua sunt per se, bona, & Reipub. necessaria, tamen ne
 cui sententia hæc mea durior esse videatur, eam ita
 moderor: vt velim potestatem imperandi, cogendi-
 que milites ita penes Imperatorem esse, vt tamen sin-
 gulis Principibus Magistratibusque ea, quam in sin-
 gulos populos suos habent, potestas non adimatur;
 dum modò iidem non pluris faciant suam priuatam
 quàm publicam Principis sui potestatem, nec minus
 huic tribuant, quàm sibi a populis suis tributum ve-
 lint. Nec tamen repugnarim, si numero militũ, quem
 Imperator euocare possit, certus statuatur modus: vt
 nec minor sit, quàm res postulet, nec maior, quàm vt
 huic sine graui populorum damno stipendia solui
 queant. Nolo item perpetuum esse, quod suadeo, ve-
 ctigal: sed nos hoc onere leuari, simulac Imperium
 nostrum accessione aliarum gentium atque vectiga-
 libus peregrinis auctum fuerit. Arbitror nanque o-
 nus hoc sustinendum quidem esse, sed ad tempus tan-
 tũ; vt certiore atque maiore cum immunitate vi-
 uere tandem aliquando possimus. Interea vero
 Principes Magistratusque nostri, si libertati Germa-
 niæ nostræ ex animo fauent, cauebunt, ne ipsi tri-
 buto extra ordinem imperando populis suis durio-
 res sint, quàm æquitas & libertas Germaniæ nostræ
 ferat: vt si priuatum ipsorum commodum publi-
 co, vt par est, cesserit, non sit, cur populi nostri se
 hac ratione non subleuare potius, quàm opprimi
 existiment. Nam non modò non ab hominibus no-
 stris

stris plus quàm ferre possint, exigetur: sed hi etiam
 e Republica bene constituta atque florente tantum
 emolumentorum capient, vt non facere iacturam,
 sed lucrari potius videantur. Recte igitur, ordine, atq;
 e Repub. nos facturos esse censeo, si potestatem Impe-
 ratoris nostri in eum locum restituerimus, vt siue vis
 publica in patria nostra suscepta, siue aliunde illata
 fuerit, militem omnibus Germaniæ nostræ populis
 imperare, & prouidere possit, ne quid detrimenti pa-
 tria eiusq; Imperium capiat: & habeat e vectigalibus
 suis tantum, vnde non solùm viuere commode, sed
 etiam militibus suis stipendia soluere possit. Speran-
 dum est, si hæc quasi fundamenta salutis publicæ ia-
 cta fuerint, fore, vt Imperium nostrum in eum, vnde
 decidit, locum atque statum bonum breui reducatur;
 & idem ornamentum nobis insigne, alijs autem Chri-
 stianis gentibus præsidium certum sit allaturum; idq;
 tanto magis, quanto nunc tenuitas Imperatoris rebus
 communibus plus nocere videtur. Ac si non dignitas
 nostra, si non patriæ decus, si denique non officium
 summum, ipsa tamen necessitas nos adducere debe-
 ret, vt opes Imperatoris nostri ad auertendam maxi-
 mam a Repub. nostra pestem aueremus. Quippe cū
 exterarum gentium consilia perniciosa eò nos dedu-
 xerint, vt nisi Rempub. nostram ea, quam audiuitis,
 ratione primo quoq; tempore constituerimus, futurū
 sit, vt hac amissa in summas nos ipsi ærumnas incida-
 mus. Et quoniam non nostra solùm, sed etiam totius

Orbis Christiani salus hoc tempore agitur, dum nos, in quorum virtute atque armis tantum præsidij est huic, periclitamur, certe quod ego hoc loco suadeo, id omnes omnium gentium viri boni haud dubie approbant. Qui tum demum se beatos fore arbitrabuntur, si vos, in quos oculos suos iam dudum conijciunt, viderint concordēs esse: atq; singulari animorum consensione & Rempub. nostram tueri, & contra hostes Christiani nominis arma ferre. Quare tacita quasi voce sua nos rogare atq; obtestari videntur, ne nobis ipsis, ne patriæ nostræ, ne deniq; Orbi Christiano hoc eius asperissimo tempore desimus. Accedit huc oportunitatis tantum ad Rempub. nostram non solum reficiendam, sed etiam augendam atq; ornandam, ut meliorem, maioremq; ne optare quidem possemus; hanc ipsam nisi arripuerimus auide, nos ipsos fugere, & officium rectum, quod patriæ tribuendum est, prorsus deserere videbimur. Etenim si sublatis e Rempub. nostra factionibus idem senserimus, nobis profecto, atq; exteris nationibus multum spei bonæ afferetur: sed quanto plus afferetur, si maximæ Christianorum gentes fœdere certo, ac societate nobiscum coniunctæ fuerint? Talis quædam, tamq; bona gentiū earum coniunctio fuit, cum Carolus ille Magnus rebus nostris cum Imperio præesset. Quo tempore Christianorum potētia iusta tantum terroris Saracenis, atque alijs nationib' immanitate barbaris, atq; nomini Christiano infestis iniecit, ut præclare secum agi arbitrentur,

rentur, si non dico Christianis bellum inferre, sed sua tueri, atque defendere possent. Quo minus committendum puto, ut eam, quæ hoc tempore se offert, occasionem ad talem cum multis gentibus coniunctionem amittamus, idque non sine graui damno, atque dedecore nostro. Etenim dum nos inter nos similitates accegerimus, & aliæ Christianæ gentes seipsas intestinis bellis conficiunt, communes hostes nostri interea magis culpa nostra, quam virtute sua ita creuerunt: ut hoc tempore nobis, atque toti Orbi Christiano ab eis periculum summum impendere videatur. E quo ipso ut eripiamur, Deus pro clementia sua infinita summam rerum nostrarum ad gentem Austriacam detulit: ad eam nimirum gentem, per quam quantum tribuere vellet Christianis gentibus declarauit, cum signum crucis cælo ostenderet tempore eo, cum Rodolpho, qui primus ex ea familia Imperator creatus fuerat, Aquisgrani more maiorum diadema imponeretur. Ostendebatur iam tum spes bonis omnibus fore, ut imperantibus Principibus Austriacis gentes Christianæ respirare tandem, & metu hostium crucis truculentissimorum liberari possent. Quæ spes ne falleret vllum, & si Imperium nostrum huic domui non tantum potentiam, quantum dignitatis adiunxit, eandem tamen ita amplificauit, ut hoc tempore plus possit, quam omnes alij Christiani Reges: etiam si omnem horum potentiam in vnum conferas. Nam ab eo iam tempore, quo primum Austriaci Principes in sede Imperij nostri collocati

locati fuerunt, mirum est quantum, quãq; magnis rebus aucti cumulatiquẽ fuerint: primũ accessione Rhetorum, Valeriorum, Carnorum, tum Belgarum, deinde regnorum Hispaniã, Sicilia, Neapolitani, tum Bohemiã atq; Pannoniã. Omitto hĩc prudens Marcomamnorum, Quadorum, Infubrum magnos populos. Hi populi, nationes, atq; regna quã late pateãt per totam Europam, & quantum possint, quotus quisq; est qui nescit? Quæ cum olim ab Imperio Romano diuellerentur, quo magis vires huius attenuatæ fuerũt, eo nunc magis eadẽ firmari atque muniri videntur: quando tot regnorum, populorum atq; nationũ potentia in ea domo, quæ cũ Imperio rebus nostris præest, in vnum quodam modo coãluerit. Amisit temporibus illis Imperium nostrum, quod vi atque armis sibi olim pepererat. At nunc in ea, a qua regitur gẽte, id quod tum vi extortum fuit, sine sanguine recuperare videtur. E quo ipso quanto minus aut militum virtus, aut hominum industria sibi vindicare potest, tanto maius diuinæ benignitatis, atque beneficentiæ lumen mentibus nostris affulget. Nam cum Imperiũ Orbis terræ ab eo tempore, quo primum in natione nostra domicilium suum collocavit, & Christianum fuerit, & tale prorsus vt iniuriam non faceret alteris, sed ab eis propulsaret potius: dubitandũ non est, quin huic Christianorũ siue præsidio, siue patrocinio Deus antehac semper fauerit. Itaque etsi Respub. nostra sæpe in magna pericula adducta fuit, tamẽ eam Austria-

corum Principum virtus iam diu feliciter sustentauit. Et, cum essent, qui genti huic inuiderent, omnesque neruos ad hanc oppugnandam intenderent, tantum tamen abfuit vt eandem euertere possent, vt quanto id magis molirentur, tanto illa maiore & emolumentorum, & ornamentorum accessione augetur. Carolus Dux Burgundionum, Princeps fortis atq; bellicosus, cum imperante Frederico tertio Austriaco victrices legiones suas in Germaniam nostram duxisset, atque Nouesium obsidione premeret: Fredericus autem exercitum magnum atq; bellicosum ex omnibus Germaniæ populis comparasset, quo Carolus reijceretur, certe graue quoddam atque periculosum belli incendium excitari videbatur. Verum Deus pro benignitate sua eam felicitatem tribuit Imperatori optimo, vt non solum bellum hoc sine sanguine dirimeretur: sed idem etiam cum eo, quem hostem habuerat acerrimum, affinitatem contraheret. Cuius quidem rei is fuit fructus, vt hereditas Caroli ad gentem Austriacam non ita multo post deferretur. Accesserunt tum ad pristinas huius facultates Belgarum, atq; Sequanorum populi diuites atque florentes: vt quod primò visum fuerat malo esse Frederico, id ei posterisque ipsius multum vtilitatis attulerit. Et quanquam inuidi quidam certos Belgarum populos concitauerant, vt contra Maximilianum Frederici filium sese commouerent: tamen & hi motus sane feliciter sedati fuerunt, & Belgium ita pacatum, vt huius populi ab eo iam tem-

pore erga Principes suos in fide nunquam vacillarint. Quid vero dicam de ea, qua idem Maximilianus affectus fuit iniuria, cum ei & sponsa & regio huius dotalis præriperetur? Veruntamen res ita tulit diuinitus, ut hoc eius damnum magno domus suæ commodo & quasi lucro sarciretur: cum Regnum Hispaniarum inclitum affinitatis iure veniret in potestatem Philippi filij eius, veniret regnum Neapolitanum, veniret regnum Siciliae. Ac cum nostra ætate fœderati quidam, ijquæ potentes Carolum Imperatorem à possessione Italiae deicere vellent, & huic graue atque periculosum bellum inferrent: eodem tempore Pannoniæ atque Bohemiæ regna Ferdinando fratri eius, qui rebus nostris cum Imperio nunc præest, acere uerunt; & nostrorum militum virtute territi hostes obsidionem, qua Mediolanum cinxerant, re infecta soluerunt. Iam cum proximis hisce annis quidam potentes consilia contra Carolum Imperatorem nostrum, eiusque filium Philippum nescio quæ & Austriacæ genti, & Germaniæ nostræ perniciose capterent: en tibi, eidem Philippo Britannia Regina atque heres nubit: & quo beneficio suo Deus clarissimam, sanctissimamque feminam, eamque iniuria eorum, a quibus minime oportebat, oppressam ita extulerat, ut in excelso dignitatis gradu collocaretur, hanc cum eodem Philippo ad perpetuam vitæ societatem coniunxit. Videmus iam, videmus Principes populi que Germani, Deum antehac Austriacam gentem confer-

conseruasse ac ornasse mirabiliter: & tantum bonorū atque potentiaē iustæ ad eam detulisse, vt si vlla, huius certe potentia res Christianas prope ruentes fulcire possit. Et quanquam in ijs cogitationibus quæ illam quietam rerum nostrarum rationem, procurationemque complectuntur, magna cum delectatione animi versor, nihilquæ opto magis quàm vt eadem res sine sanguine & seruari & amplificari queant in perpetuum: tamen quia, vt nunc sunt tempora, optare id facilius, quàm sperare possum. Certe vt maiore in modum lætor e nationibus, populisque Christianorum tantas accessiones ad potentiam gentes illius eo iure, quod omnes gentes approbant, factas esse: ita nō possum non gaudere Imperatores Austriacos sæpe signa dedisse fortitudinis cuiusdam excellentis, atque bella multa & gessisse ipsos feliciter, & confecisse, quoties vel Barbari domandi essent, vel alij hostes frangendi. Quibus sane profligatis & Insubres & Ligures, quia nobis fuerant auulsi, recuperauit idem Imperator noster Carolus. Regnum autem Tuneti, quod e manibus Turcæ singulari virtute excusserat, Hispaniarum regno adiunxit; & eundem hostem in Pannonia ita terruit, vt armis nostris lacepsitus pugnandi potestatem non faceret, sed subduceret sese, ac trepidus pedem referret. Iam vero Ferdinandus, qui fratri optimo optimus Imperator successit, & hoc tempore summæ rerum nostrarum præest, quantum pietatis cum virtute summa coniunxit! Cuius

iustitia, prudentia, temperantia, vigilantia atque fortitudo in illustri quasi loco sitę omnibus bonis perspectę sunt, & vno omnium ore celebrantur. Qui nō solum in rebus secundis fuit semper animo moderato, sed etiam in aduersis constanti atq; magno: vt fortunam, si quando iniquior esset sibi, vincere videretur. Qui cum alijs in rebus de nobis bene meritus est, tum quod tam diu impetus Turcę potentissimi atq; truculentissimi hostis solus sustinuerit, eosq; a ceruicibus nostris depulerit, meritus est optime. Ac quia idem ille hoc agit perpetuo, in eoq; est plane totus, vt rebus nostris languentibus mederi possit: certe nihil æque optandum esse videtur, quàm vt euentus optimus optimi Principis consilij tandē aliquando respondeat. De Philippo autem Caroli filio eodemq; Rege Hispaniarum quid dicam? Qui ita viuuit, & sic se gerit, vt in eo paternę virtutis spem boni omnes collocent. Ad cuius liberalitatem, prudentiam, atq; iustitiam excellentem tantum fortitudinis specimen iam accessit, vt cum omnes gentes admirentur, & in oculis quodam modo ferant; hic cum non ita pridem Regem potētissimum vicisset, se tamen ipsum maiore cum gloria vicisse videtur: cū victoria ea vteretur tam moderate, nihil vt sumeret sibi insolentius, sed omnia ad honorem Dei, vnde omne bonū proficiscitur, more maiorum suorum referret. Tali pietate qui præditi sunt, hos Deus fouere, & ad eos plus, quàm ipsi optant, deferre consuevit. Maximilianus autem

Ferdi-

Ferdinandi Imperatoris filius & Bohemorū Rex, cū absēte Carolo Imperatore Hispanias regeret iuuenis, quā illustria virtutis signa dedit? q̄ bene gessit omnia? vt gentium illarum voluntates sibi conciliauit? In rebus autem Pannonicis non minor eius virtus eluxit. Nec Ferdinandum eius fratrem præterire hic possum. Qui & regnum Bohemiæ singulari prudētia administrat; & vbi superiori anno exercitum in Pannoniam contra hostes Christiani nominis bellicosissimos duxerat, eum existimationis bonæ fructum cepit, vt ei neque consilium neque fortitudo ad res optime gerēdas deesse videretur. Porro Carolus Ferdinandi Imperatoris filius, qui etsi minimus natus est inter fratres, non tamen in eo minorem virtutis spem boni omnes ponunt. Quippe cum eiusmodi, tamquē excellentis sit indolis, vt ad res maximas natus esse videatur. Ex his omnibus constat gentem Austriacam tantū & potentia & virtute hoc tempore excellere, vt ad Imperium Orbis terræ, & summum decus genita esse, & Deus per hanc, quam tantopere auxit, rebus nostris fessis atque afflictis nunc tandem succurrere velle videatur. Ac cum singula Christianorum regna vim atque impetus Turcarum ægre sustinere possint, nec Reges illorum inter se ita iuncti sint, vt alius alij opem ferat: est profecto quamobrem Deo immortalī magnas gratias agamus, quòd hisce difficillimis temporibus nostris ad gentem illam, quę cum Imperio Germaniæ nostræ præest, tantum potentiæ atque iusti

Imperij detulerit, vt Turcarum potētia recte atq; vtiliter opponi possit. Etenim si omnes nationes atq; populi, qui in potestate sunt Imperatoris nostri, & Philippi Hispaniarū Regis cum ijs, quibus Turca in Europa, Asia, & Africa imperat, gentibus contuleris, vt hæc vincant hominum numero, illæ tamen & virtute militum, & armorum genere his eisdem lōgo interuallo antecellere videntur; nisi quis forte putat Germanos nostros, Italos, Hispanos, Pannonos, Bohemos, Belgas cedere Asiatico, quo Turca potissimum abundat, militi: & naturā eos, qui Septentriones spectāt, non magis ad fortitudinem animorum, corporumquē robur finxisse, quā illos, qui sub cælo viuunt calidiore. Et quanquam copias quasdam nostras Turcæ aliquoties afflixerunt, eas tamen victorias nec incruetas, nec sua magis virtute, quā nostra culpa ipsis partas fuisse, præclare intelligimus. Quippe cum parue manus militum nostrorum maximis atq; robustissimis horum legionibus et tirones veteranis obijcerētur: vt si nulla alia culpa in nobis hæssisset, temeritatis tamen iure dānaremur. Volo equidem nos primo omnium ad Deum confugere supplices, & nos totos benignitati eius credere atque committere. Situm est enim in potestate eius summa maximos atque robustissimos hostium exercitus parua nostra manu fundere atque delere: quod Gedeoni, eiusque exercitui priscis temporibus diuinitus contigisse memoriæ proditum est; & Maximiliano Cæsari nostra memoria sæpe cōtigisse nos ipsi testes

testes esse possumus. Etsi igitur desperandum non est, si fortè hostis nos militum multitudine vincat, dum modo cetera, quæ ad rem bene gerendam pertinent, non minus desint : quippe cū res militaris magis virtute militum, quàm multitudine niti, & victoria diuinitus concedi potius, quàm humana potentia acquiri videatur : tamen si exercitum iustum, eumque bene armatum contra hostem educere possimus, an non fatius fuerit hoc, quàm paucos atque inermes periculo offerre? Deus non ita pendet e nutu nostro, vt quoties rem temere in discrimen adducamus, nos arbitrato nostro iuuare, & inusitata signa potentia suæ dare cogatur. Qui conantur Deo ita præscribere quodam modo, atque legem dare, certe & fallunt seipsos, & in leges ipsius plane committunt. Christus Dominus noster, idemque Filius Dei omnia potuit, tamen cum Sathanas ei suaderet, vt se e superiore templi parte sine incommodo suo præcipitem daret, eaque re potentiam suam diuinam declararet, id noluit, cum per gradus descendere posset. Atque hoc sui exemplo monuit nos, ne si fortè facultas eorum, quibus ordine certo & vsitato vti possimus, suppetat nobis, eam nos omitteremus, & conuertamur ad ea, quæ inusitata ratione eueniunt, & miraculi cuiusdam singularis vim habent. Quòd cautiores, prudentioresque esse videntur, qui cauent, ne plus spei quàm oportet, in robore exercitus sui ponant: & tamen cum possint iustum exercitum, eumque bene

bene instructum, exercitatumque habere, ne eum, qui nec numero, nec virtute hostibus par non sit, educant. Si vllus alius, ego certe spem omnem nostram in Deum conferendam puto; temeritatem tamen probare nec debeo, nec possum: hoc præsertim tempore, cum Deus nobis tribuat, vt per Austriacam domum multũ sane possimus. Fecit antehac Imperator noster Carolus sæpe periculum militum, quos e Germania atque Hispania euocauerat; & quantum valeat vtriusque gentis coniuncta atque inuicta virtus, testimonio Orbis terræ comprobatum est. Neque enim in vllum locum venerunt legiones horũ, in quo non singularis cuiusdam virtutis signa dederint: vt spes ostendatur in his etiam posthac, quoad inter se conuinctæ fuerint, magnum præsidium fore rebus Christianis. Sed quid si Italarum, Pannonum, Bohemorum, & Belgarum copiæ accefferint? Deus quando tot, tantasque nationes, easque florentissimas eorum, qui nobis imperant, dicto audientes esse voluit, an non videtur quoddam veluti signum sustulisse nobis ad bene sperandum? An non videtur monere nos, ne, quam potentiam iustam nostra atque omnium Christianorum vtilitatis causa genti Austriacæ adiunxit, eam hisce nostris calamitosissimis temporibus per summam ingratitude[m] repudiemus? Hic si, quam Deus ipse offert occasionem præclaram rerum nostrarum constituendarum gratis animis arripuerimus, erit in procliui nobis, vt non solum commu-
nium

nium hostium impetus posthac sustinere, sed etiam frangere, & Imperium nostrum sane feliciter propagare possimus. Mathias Pannoniæ Rex etsi non tantum habebat virium, quantum Turcæ, tamen exercitu suo, quem patrum nostrorum memoria in armis habebat perpetuo, & e varijs gentibus coëgerat, quoties cum Turcis collatis signis pugnavit, toties vicit, de quæ eis triumphos gloriosissimos egit. Per se autem, qui equitum peditumque numero impares quidem sunt, hostibus eisdem, sed fortitudine atque disciplina rei militaris si non maiores, tamen pares, hac nostra ætate maximas horum copias sæpe deleuerunt. Nos vero qui tam diu Imperium Christianorum sustentauimus, si cum tot gentibus coniuncti fuerimus tandem, certe nec minus quam vel Mathias Pannoniæ Rex, vel Persæ hostem hunc communem comprimere poterimus; non minus dico? immo multo etiam magis. Cum præsertim illum potentia, hos autem causa, cui Deus haud dubie pro misericordia sua fauet, superaturi simus. Quæ cum ita sint, postulat officium, postulat necessitas non solum a nobis, sed etiam a Principibus Austriacis, eorumque populis ac Regnis, ut inter nos perpetuo foedere simus coniuncti. Nam ut nunc sunt tempora, communis est omnium nostrum causa, commune periculum, communes item hostes. Nam qui inuidet Principibus illis Augustis, ijdem inuidet etiam nobis, nec arbitratur se vtrisque

M nostrum

nostrum saluis viuere posse. Et quia animaduertunt, quoad Respub. nostra salua est, se principes hos euertere nequaquam posse: nec vicissim fore, vt Imperium nostrum intereat, quamdiu iisdem illi tanta cum potentia huic praesunt: sic petunt illorum iugulum, vt nos etiam confodiant, & quam nobis asserere conantur perniciem, eandem illis etiam moliuntur. Quae cum ita sint, videmur cum gente Austriaca ita coniuncti esse, vt nec nos corruere queamus sine graui huiusdamno, nec gens eadem sine magna nostra calamitate concidere possit. Quantum autem praesidij sit eidem, & ipsius populis, regnisq; in virtute militum nostrorum, haec tempora plane declarant: cum hi & Pannonnes, & Belgas quoties opus est defendant. Quibus amissis, quid tandem futurum esset Hispanis? quid Italis? immo quid Principibus gentis illius? Ac si a gubernaculis Reip. nostrae dimouerentur hoc tempore iisdem Principes, an non in istis procellis nostris naufragium facturi essemus nos breui? an non nostris ipsi armis perituri? Omitto hic periculum grauissimum, quod externi hostes nostri nobis conflare non desinunt. Quare quod Principum illorum & nostra, omniumq; gentiumque in eorundem potestate sunt dignitas atq; salus publica postulat, vt simus omnes inter nos iuncti, id omnes summo studio expetere atq; curare debemus. Ac primum Principes ipsi, quorum necessitudinem natura ita constituit, vt, si alter alteri non faueat, a seipso desciscere quodammodo, & alienus esse videatur, tanto arctiore societatis vinculo

culo inter se copulentur, quanto minus vnus horum damnū ab altero sciunctū esse potest. Habent commu-
 ne nominis decus, communes maiorū imagines, com-
 munia iura & sacra, & horū alij aliorū hereditatem, vt
 proximorum genere iure adire possunt. Quo facilius
 a se impetrari patientur, vt non solum ipsi inter se con-
 iuncti sint perpetuo, verum etiā vt inter ipsos ac nos,
 immo inter nationes & populos omnes, quibus impe-
 rant, fœdus perpetuū sanciat. Hoc illud ipsum est,
 in cuius curam eo magis incumbere debemus, quo id
 plus commodi cum nobis, tum vniuerso Orbi Chri-
 stiano allaturum esse videtur. In quo si non defueri-
 mus ipsi nobis, certe nec Principes illi nobis deerunt;
 id quē tanto minus, quanto maior spes ostendetur eis
 fore, vt si maximæ illæ, florentissimæ quē gētes nobis-
 cum pulcerrimā tuendi, propagandi quē Imperij Chri-
 stiani societate coierint, solidos virtutis suę fructus ca-
 pere, ac sibi æternā gloriam parere facile possint. Quo
 magis cauēdū puto, ne quę datur occasio nobis, in præ-
 sentia Reipub. nostrę ornādę, amplificandę quē, eā non
 arripiam⁹ atq; cōplectamur. Magnū est, credite mihi,
 robur, & quasi numen cōsentientis alicuius populi: at
 quāto maius erit tot populorū atq; gentiū cōsentien-
 tiū? Et, vt mihi quidē videtur, cœtui eorū, q̄ ita sociati
 sunt inter se, Deus, q̄ caritas ipsa est, præsto erit in per-
 petuū: sub cuius tutela q̄ latent, an hos vlla hostiū vis
 vincere potest? Quare si tantū tribuimus nobis, tantū
 patriæ, tantū cūctæ Reipub. Christianę, quantū debe-

mus quo quisque nostrum magis gratia, auctoritate, atque consilio valet, eo magis elaboret, ut Respub. nostra languens primo quoque tempore recreetur, reficiatur, & in eum, unde decidit, statum bonum atque beatum restituatur: id quod haud dubie eueniet, si rationem huius constituendæ, atque amplificandæ, que se hoc tempore vltro offert, non repudiauerimus. Volo equidem Imperium nostrum florere, id tamen sine vlllo incommodo aliorum Christianorum populorum, immo verò magno cum commodo eorum, qui nobiscum fuerint coniuncti; atque eam censeo esse oportere foederis, quod probo, rationem, ut nullus horum pristinam suam libertatem amittat, nec in nostram, aut vllius alterius gentium potestatem concedat. Volo nos omnes idem de salute publica sentire, & tanquam vnus corporis membra, si vnus langueat, omnes dolere: si vnus bene habeat, ac rebus secundis utatur, omnes gaudere, ut singulorum bonum commune omnium esse videatur. Volo regna illa sociorum non minus salua esse, quam Rempub. nostram. Quin rationem foederis huius ita constitutam cupio, ut quæ regio laborat maxime, huic ab omnibus potissimum subueniatur, id quod vera æquitatis ratio postulabit, atque ut ijs, quos vel intestini motus, vel externorum hostium arma premunt, subito possit auxiliū ferri: idque communi omnium foederatorum sumptu singulæ nationes illorum singulas legiones alant perpetuo, & copias illas iunctas in loco opportuno collocent. Accedant ad has Bohemorum
atque

atque Belgarum auxilia, ac si populi hi singuli singulas legiones sustentare nequeant, sustentent tamen tantum, quantum possunt. Solet quidem quod nobis atque Christianis populis imminet discrimen a Turca grauius esse eo, in quod quidam Europæ Reges atq; populi nos sociosque nostros adducere possunt. Nam vt hi sese commoueant maxime, est tamen spes fore, vt minore negotio depellere eos, aut ita reconciliare nobis possimus; vt cum eundem, quem nos, sociisque nostri Christum colant, malint tandem esse nostri amici quàm hostes, & nobiscum, atq; cū tot Christianis gentibus fœdere iungi, quàm nos atq; eandem lacescere; id quod sine grauiſſimo periculo suo facere non poterunt. Et quanquam hæc speranda sunt, tamen si qui fortè horum ab armis cōtra nos, aut socios nostros susceptis discedere noluerint, eam consilij rationem ineundam cenſeo, vt laborantibus succurratur ab omnibus fœderatis, idq; pro rata cuiusque populi parte. Magnæ enim opes ac late omnino patentes sunt Germanorum nostrorum, Italicorum, Hispanorum, Pannonum, Bohemorum, Belgarum; vt quod onus bellorum gerendorum singuli, si ab alijs non adiuuantur, ægre fortasse ferre possent, id cunctis futurum sit leue. Et quanquam rebus Christianis in virtute, robore, & multitudine militum nostrorum multum est præsidij, tamen si copix gentium illarum accesserint, quanto facilius non solum in Europa, sed etiam in Asia hostes com-

munes comprimere poterunt? Muniatur sane Pannonia præsidio maiore, eò quòd maior atque potentior hostis ei bellum inferre solet: ac quoties hic maioribus copijs in Regnum illud, aut vicinas gentes impetum factururus esse videtur, constituatur, vt communi omnium fœderatorum ope, atq; sumptu idem præsidium augeatur atque firmetur, nec interea alijs auxilium iustum subtrahatur, quotiescunque eodem eguerint: vt fœdus ipsum tanto sit stabilius, quanto eius, quod per se æquum est, maior ratio habita fuerit. Hoc loco, ne vobis ista prudentia viris præscribere videar, præteribo, quæ præterea sub deliberationem cadunt: nec dicã, quod me etiam tacete cogitabitis; atque curabitis, vt si quæ aliquibus fœderatorum ab hostibus erepta fuerint, his eisdem restituantur: sin quæ præterea capta fuerint, hæc nostro Imperio, ad quod iure pertinent, adiungantur. Quod cum per se iustum fuerit, tum vero etiam æquum, vt cum Imperium Romanum penes nos sit, & res Christianorum militaris nostro potissimum milite nitatur, res nostræ tanto magis crescere debeant, quanto plus præsidij atque vtilitatis rebus communibus afferre & possunt & solent. Et quia hic tribuetur cuique genti, quod suum est, non erit profecto, cur quemquam huius nostræ iustissimæ, vtilissimæ, atq; honestissimæ societatis pæniteat. Nos autem, nos in quâ Germanos eo minus huius pænitebit, quo magis & potestate, & dignitate Princeps noster cumulabitur;

vt

vt quos antehac hostes ægre a capitibus nostris depulit, eos posthac, si opus fuerit, aut sedibus ipsorum pellere, aut intra fines eorundem comprimere summa cum gloria nostra valeat. Ac si rationibus nostris ita consuluerimus, & ad officium atque bonum publicum reuocauerimus omnia, certe Deus, qui bonis bonorum consilijs atque conatibus mirabiliter fauet, procul dubio ita nos adiuuabit, vt Respub. nostra atque totus Orbis Christianus breui reflorescant. Habetis hîc Principes populiq̃ue Germani, quæ de omnibus commodis ornamentisque vestris dicenda putauit; & vos rogo, obsecro, & per sanguinem seruatoris nostri Iesu Christi obtestor, vt si hæc videbuntur bona esse, si vtilia, si honesta, si pia, si Reipub. nostræ necessaria, ea tantum apud vos valere patiamini, quantum patriæ nostræ communis atque adeo totius Reipublicæ Christianæ dignitas, & publica falus a vobis impetrare debent. Testor Deum immortalem; qui solus abditos animorum nostrorum sensus perspicit, me consilium hoc nō aliò quàm ad communem vtilitatem atque dignitatem vestram referre; nec aliud petere, quàm quod patria ipsa iure quodam suo a vobis flagitare videtur. Quæ si vna voce loqui posset, haud dubie in hanc sententiam ageret vobiscum. Ego si a vobis hoc postularem, vt mea causa de suo quisque vestrum priuato iure decederet, vel mortem non dubiam adiret, an non hoc iure quodam modo facere viderer? Ita enim genui

vos, vt si opus sit, vitam ipsi nostram pro me profunderere debeatis. Sed quia tamen consilium, quod datur in præsentia vobis, non solum duriora ista excludit, verum cauet etiam, ne bona fortuna squè vestras amittatis, neue in vllius periculi flammam vos temere conijciatis, tanto minus id repudiare debetis, quanto idem cum commodis vestris atque rationibus siue priuatis, siue publicis est coniunctius. Ac primum quia a vobis hoc petitur, vt sublatis simultatibus sitis concordés inter vos, & idem de Repub. de religione Dei immortalis, dequè publica salute sentiatís, an non hoc illud ipsum est, ad quod si tacerent alij, vos tamen ipsos excitare deberetis? Qui nisi deseritis oppugnare vos ipsos, & me lacerare, non modò non Germani eritis inter vos, nec ciues mei amplius, sed inimici, planequè hostes. Nam quatenus intestina inter vos bella geritis, mihi tanquam matri vestræ manus affertis; immò vos ipsos, a quibus nullum meum malum sciunctum esse potest, læditis atque affligitis. Hoc loco si vobiscum expostulare vellem, possem id quidem iure quodam meo; sed quia libèter de eodem iure meo remitto, vt vobis parcam, vos hîc moneo tantùm atque hortor, vt animos dignos Germanis hominibus suscipiatís, & in Repub. mea constituenda tantum tribuatís mihi, quantum salus vestra atque publica postulat. Deponite igitur simultates, si quas inter vos geritis, & in me atque Rempub. meam totis pectoribus, & singulari animorum

rum consensione incumbite. Quod ipsum & necessarium erit vobis, vt perniciem certam vitetis; & tale prorsus, vt mihi atque vobis vberimos fructus afferre queatis. Quippe cùm hoc tempore tantum possitis, vt qua parte collapsam non refici solùm, sed ita etiam ornari possim, vt tandem non minus, non minus dico? immo etiam magis floream, quàm Caroli illius magni atque Othonum tempore felicissimo florui. Habetis Principes, Augustos tales, vt meliores ne optare quidem possitis, qui & volunt, & possunt me iuuare; nec solùm tueri dignitatem, quam habeo ego, & vos in me, sed etiam augere atque amplificare, si modò ipsi volueritis, & a complexu ipsorum vos ipsos vestra culpa non diuulseritis.

Quare si me, me inquam, matrem, quæ vos genui auditis, habetote rationem meæ atque adeo vestræ salutis; & caute, ne quæ hoc tempore oportunitas datur rerum vestrarum & constituendarum, & ornandarum, eam amittatis. In quo ipso si ita gesseritis vos, vt officium vestrum desiderare videtur, de me profecto, de vobis ipsis, de quæ vniuerso Christiano Orbe optime merebimini. Hæc si Germania loqueretur vobiscum atque ageret, Principes populi quæ Germani, an vocem eius aspernaturi essetis? Nihil arrogo mihi, sed tamen si quod suadeo ipse, & patria nostra communis flagitare videtur, impetrauero, non erit profecto, cur vos sententiæ meæ atq;

DE REPUBLICA

consilij pæniteat; & ex officio vestro eos sane fructus percipietis, qui vobis atque Germaniæ nostræ cunctæ maximas vtilitates ac summa ornaméta allaturi sunt. Quod vt eueniat tandem, pro ea, qua patriam hanc nostram complector, caritate optare ego maxime, & supplices ad Deum manus tendere, fidem- que eius, ac nomen sanctissimum implorare non desino.

ANTVERPIÆ,

*Excudebat Guliel. Siluius Regius Typographus XII. Ka-
lend. Septemb. M. D. LXII.*